

JEZDCI

OSOBY

LID ATHÉNSKÝ (Demos)

PAFLAGON, vrchní sluha Lidu

PRVNÍ SLUHA Lidu

DRUHÝ SLUHA Lidu

JELITÁŘ TRHOSLAV (Agorakritos)

SBOR JEZDCŮ athénských

Několik dívek

Koná se před obydlím Lidu.

PRVNÍ SLUHA *stojí před domem a naznačuje, že ho bolí záda*

Ouvé, ách, to je bída, ouvé, ách!
Ať zničí bozi bídně Paflogona
i s jeho pletichami, bídáka,
jež Lid, náš pán, si koupil nedávno!
Co ňas ho přinesl k nám do domu,
jen samým bitím častuje náš hřbet.

DRUHÝ SLUHA *vyběhne z domu*

Co nejhůř zhyň i s veškerou svou lži
ten padouch!

PRVNÍ SLUHA

Ubožáku, jak se máš?

DRUHÝ SLUHA

Tak bídně jako ty.

PRVNÍ SLUHA

Pojď ke mně blíž,
a spustíme srdcervoucí žalozpěv!

OBA *držíce se spolu*

M-bú, m-bú, m-bú, m-bú, m-bú!

PRVNÍ SLUHA

Nač marně kňourat? Nebylo by líp
spíš hledat spásu nějakou než výt?

DRUHÝ SLUHA

A jakpak to?

PRVNÍ SLUHA

Nu pověz!

DRUHÝ SLUHA

Spíš ty mně!
Já nemám chuť se bít.

PRVNÍ SLUHA

Chraň bůh, ni já!

DRUHÝ SLUHA

Což kdybys řek' t y m n ě, co j á mám říci?

PRVNÍ SLUHA

Jen promluv směle, pak chci mluvit já!

DRUHÝ SLUHA

Což o řeč! Ale „hurá!“ — to mi chybí!
Jak jen to říci hezky mazaně?

PRVNÍ SLUHA

Jen aby „nenamazali“ pak nám!
Spíš hled, jak zmizet s očí pánovi!

DRUHÝ SLUHA

Tak řekni: „ně“ „me“, a ty zvuky spoj!

PRVNÍ SLUHA

Nu dobrá: „ně — me“.

DRUHÝ SLUHA

K tomu dopředu
pak přidej „u“ „prch“!

PRVNÍ SLUHA

„U - prch -“

DRUHÝ SLUHA

Výborně!
Teď říkej zvolna „ně-me“, k tomu pak
zas připoj „u-prch“, opakuj to rychle —

PRVNÍ SLUHA

Tak: „ně-me — u-prch-něme — uprchněme“!

DRUHÝ SLUHA

Nu, není-li to sladké?

PRVNÍ SLUHA

Hrome, je!
Však já se přitom bojím o svůj hřbet!

DRUHÝ SLUHA

Pak bude nejlépe jít do chrámu
a před některým z bohů pokleknout —

PRVNÍ SLUHA

A kterým? Věříš v bohy opravdu?

DRUHÝ SLUHA

Ó jak by ne!

PRVNÍ SLUHA

A z jakých důvodů?

DRUHÝ SLUHA

Mne bozi nenávidí! Nemám pravdu?

PRVNÍ SLUHA

Ba máš! Tak jinou cestu hledejme!
Zda chceš, bych divákům to vysvětlil?

DRUHÝ SLUHA

I třebaš! Za jedno však poprosme:
by dali na svých tvářích jasně znát,
zda se jim líbí naše řeč a činy.

PRVNÍ SLUHA *k obecnosti*

Nuž pozor! Máme pána, zlostného
a hrubých mravů, jenž si cpe rád břich.
Je to pan Lid. Je rodem ze Sněmova
a nedoslýchá, dědek mrzutá.
Ten o minulém trhu otroka
si koupil, Paflagona jircháře,
a to je praničemný, podlý chlap.
Jak poznal slabé stránky starcovy,
ta paflagonská kůže, k pánovi
se vetřel, měl se k němu, lísal se
a pochleboval, řízky z koží svých
ho podváděl a takto mluvil s ním:
„Ach, pane Lide, dost už práce dnes,
jdi do lázní, pak za stůl zasedni
a papej, bumbej a ber diety!
Chceš večeričku?“ Když pak někdo z nás
co pro Lid zchystá, on to uchvátí
a zavděčí se darem pánovi.
Já sám to trpce zkusil. Nedávno
jsem hnětl pro Lid chutný mazanec,
když jsem se chystal v Pylu porazit
sbor Lakedaimoňanů; ale on
se praničema ke mně přikradl,

ten sprosták paflagonský, mazanec
mi uchvátí a Lidu předložil
jej sám — a já jsem jej přec uhnětl!
Nás odstrkuje, nikdo mimo něj
už nesmí Lidu sloužit. Při jídle
si stoupne vedle něho s plácačkou
a odhání mu s čela — řečníky.
A proroctví mu zpívá (starý pán
je po proroctvích celý posedlý),
a vida, že je z toho zblblý už,
hned pletichaří. Lživě pomlouvá
nás v domě, my jsme za to biti pak.
A Paflagon pak běhá po sluzích
a říká: „Viděli jste Hylu, he,
jak dostal pro mne výprask? Hleďte si
mě získat, nebo dneska pojedete!“
A my vždy dáme. Ne-li, pošlape
nás děda tak, že třebaš osmkrát
se za den poděláme . . .

K druhému sluhovi

Nuže, příteli,
teď musíme si něco vymyslet,
jak z toho vyváznout a kudy kam?

DRUHÝ SLUHA

To „něme“ bude asi nejlepší.

PRVNÍ SLUHA

Však před tím chlapem nelze ukrýt nic!
On vidí všecko! Jednu nohu má
až v Pylu, druhou tady ve sněmu,
a tak jsa rozkročen, má zadnici
kdes v E p i d o u r u, ruce v B e r s i i
a celou myslí svou dlí v L a k ó m s k u!

DRUHÝ SLUHA

Pak nejlépe nám zemřít.

PRVNÍ SLUHA *ironicky*

Nu, tak hled',
jak bychom nejslavněji zemřeli!

DRUHÝ SLUHA

Jak zemřít nejslavněji, ano, jak? —
Snad nejlíp býčí krve napít se,
jak Themistokles! Tu si zvolme smrt!

PRVNÍ SLUHA

Chraň bůh! To raděj vína čistého!
Snad přijde kloudný nápad nějaký.

DRUHÝ SLUHA

Jak, čisté víno? Ty chceš tedy pít!
Co kloudného lze čekat od opilce?!

PRVNÍ SLUHA

Hm, myslíš? Ty jsi vododžbánotlach!
Ha, ty si troufáš tupit vína vtíp?
Je účinnějšího co nad víno?
Když pijí lidé víno, bohatnou,
jsou zdárně činni, v soudech vítězí,
jsou šťastni, pomáhají přátelům.
Jen přines rychle vína konvici,
bych svažil vtíp a chytře promluvil!

DRUHÝ SLUHA

Ach, co nám to tvé pití přinese!

PRVNÍ SLUHA

Jen dobro! Běž jen, já si pohovím.
Natáhne se na zem; druhý sluha odejde do domu

PRVNÍ SLUHA *do hlediště*

Jak cítím trochu v hlavě, zasypu
vám tady všechno svými plánečky
a vtípy, nápadečky, klíčkami.

DRUHÝ SLUHA *se vrací z domu s konvicí vína a číši*

Dík bohu, nechytli mne, když jsem tam
to víno bral!

PRVNÍ SLUHA

Co dělá Paflagon?

DRUHÝ SLUHA

Dať z nahrabaných peněz koláčů
si napéci, a když si pobendil,
teď chrápe zpít a leží na kožích.

PRVNÍ SLUHA

Tak nalij mi už vínka čistého,
a dobrou míru!

DRUHÝ SLUHA *mu podává nalitou číši*

Tu máš, napij se!
Však dříve ulij bohu dobrému!
Vyzunkni číši pramenského boha!

PRVNÍ SLUHA *ulív z číše dlouze pije; vtom se zarazí*

Ó bože dobrý, to je nápad tvůj,
ne můj!

DRUHÝ SLUHA

Mluv, jaký nápad, prosím tě?

PRVNÍ SLUHA

Jdi rychle dovnitř, než se probudí
ten Paflagon, a věštby ukradni
mu všechny!

DRUHÝ SLUHA

Dobrá! Mám však strach, by bůh
ten dobrý se mi nestal zlobohem!

Postaví konvici a odejde do domu

PRVNÍ SLUHA *pije z konvice*

A já si nyní přihnu z konve sám.
Jak jen si mysl vínem zavlažím,
hned případně a vtipně promluvím.

DRUHÝ SLUHA *se vrací z domu se svítkem papíru*

Ten Paflagon tam bzdí a chrápe tak,
že jsem moh' tajně svaté věštby vzít,
co nejvíc hlídal.

PRVNÍ SLUHA

Hlavo důvtipná,
sem s tím, ať zvlím, co v nich! A naliž mi
přec vína! Ukaž!

Bere od prvního sluby číši a svítek

Copak tam as je?

Napije se a dává se do svítku

Ó božské věštby! Číši, číši sem!

DRUHÝ SLUHA *znovu naliv*

Tu je! — Co praví věštba?

PRVNÍ SLUHA *vypliv nastavuje znovu*

Ještě číš!

DRUHÝ SLUHA *nalévá*

Hm, to tam stojí psáno: ještě číš?

PRVNÍ SLUHA

Ó proroku!

Pije

DRUHÝ SLUHA

Co je?

PRVNÍ SLUHA *tdž hra*

Sem novou číš!

DRUHÝ SLUHA

Ten prorok se často s číši obíral!

PRVNÍ SLUHA

Ha, bídný Paflagone, proto jsi
tu věštbu hlídal, že ses o krk bál!

DRUHÝ SLUHA

Co je?

PRVNÍ SLUHA

Zde o něm čtu, jak zahyne.

DRUHÝ SLUHA

A jakpak?

PRVNÍ SLUHA

Jak? Ta věštba jasně dí,
že se tu nejdřív zrodí koudelník,
jenž bude první obec řídit.

DRUHÝ SLUHA

Toť jeden kramář. A co dále? Mluv!

PRVNÍ SLUHA

A po něm následuje dobytkář.

DRUHÝ SLUHA

Dva kramáři! A čímpak ten má být!

PRVNÍ SLUHA

Má vládnout, než se zjeví větší lump,
než byl on sám; pak ihned zahyne.
Neb na to přijde jirchář Paflagon,
řvoun, dravec, s hlasem jako vodopád.

DRUHÝ SLUHA

Ten dobytkář měl tedy jirchářem
být zničen?

PRVNÍ SLUHA

Ano.

DRUHÝ SLUHA

Běda, kde teď vzít
jen jedinkého ještě kramáře,
jenž by nás zbavil toho jircháře?

PRVNÍ SLUHA

Jest ještě jeden kramář, báječný!

DRUHÝ SLUHA

A který?

PRVNÍ SLUHA

Mám to říci?

DRUHÝ SLUHA

Probůh, mluv!

PRVNÍ SLUHA

Nuž, jelitář ho odtud vyžene!

DRUHÝ SLUHA

Co, jelitář? Jak skvělé řemeslo!
A kdepak toho muže najdeme?

PRVNÍ SLUHA

Nu, budem hledat.

DRUHÝ SLUHA *vyhlížeje*

Hle, tam na trh jde,
jak bohem seslán!

PRVNÍ SLUHA *vyskočí*

Jelitáři, hej
ty šťastný, drahý muži, hola, sem,
ó spáso města, spáso občanstva!

JELITÁŘ *přichází, nesa stůlek se svými výrobky a ověšen
střevy; za pasem má nůž*

Co je, co chcete?

PRVNÍ SLUHA

Sem pojď, nechat zviš,
jaks blažený a šťastný na výsost!

DRUHÝ SLUHA *k přítomnu*

Ty, odejmi mu krám a vylož mu
tu božskou věštbu! Já jdu do domu
a Paflagona budu hlídati.

Odejde s kovci a číši

PRVNÍ SLUHA *k jelitáři*

Nuž, napřed na zem slož své věcičky,
a zemi úctu vzdej i bohům všem!

JELITÁŘ *odloží stolec a klaní se*

Tak! Dále?

PRVNÍ SLUHA

Šťastný muži, boháči,
jenžs dneska nic a zítra obrem budeš!
Ó náčelníku Athén blažených!

JELITÁŘ

Hej, brachu, nač ten výsměch? Nech mě radš
prát střeva, jitrnice prodávat!

PRVNÍ SLUHA

Ty blázne, jaká střeva?
Ukazuje do hlediště Pohled sem,
zde na ty řady lidstva!

JELITÁŘ

A co s tím?

PRVNÍ SLUHA

Těch pánem budeš všech, i tržiště
a sněmu, přístavů, a zkopat smíš
i radu, pozutínat hřebínky
všem velitelům vojska našeho
a zavřít je a na radnici zprznit!

JELITÁŘ

Co, já?

PRVNÍ SLUHA

Ty, ovšem! A to nevidíš
tu ještě všechno! Vystup na svůj stůl —
Jelitář tak učiní
a pohled od západu na východ
a od severu k jihu kol a kol
a viz těch ostrovů!

JELITÁŘ

Už vidím vše.

PRVNÍ SLUHA

Což skladiště a lodi nákladní?

JELITÁŘ

I ty!

PRVNÍ SLUHA

Zdaž nejsi blažen na výsost?
Teď ještě levým okem k Africe
a druhým do Asie zašilhej —
nu, vidíš?

JELITÁŘ

A když krk si vykrouším,
jak budu blažen?

PRVNÍ SLUHA

Ne, ne, ne — to vše
lze zakramařit! Slyš!
Ukazuje svitek Zde věštba dí,
že se máš pánem toho všeho stát!

JELITÁŘ *seshočí se stolku*

E, nežvaň, prosím tebe! Jakpak mám
se pánem stát, já sprostý jelitář!?

PRVNÍ SLUHA

Ba, právě p r o t o se máš obrem stát,
žeš trhan z ulice a drzý chlap!

JELITÁŘ

Ne, já se k velkým věcem necítím.

PRVNÍ SLUHA *polekaně*

Ó běda! Pročpak by ses necítil?
Toť skoro, jak by něco dobrého
ti duši tížilo! Ty nejsi přec
z tak zvané lepší třídy?

JELITÁŘ

Pámbu chraň,
jsem pouhý prosták!

PRVNÍ SLUHA

Jaký šťastný los!
Jak skvělý talent pro politiku!

JELITÁŘ

Ba ne, můj brachu! Neznám zhola nic,
leč psát a číst, a taky jen tak tak!

PRVNÍ SLUHA

Už to je škoda! Ani jen tak tak
bys neměl něco umět! Vládnout lidu,
to není přece pro vzdělance nic
a muže ušlechtilé povahy,
toť přece pro takové, jakos ty!
Ať nepropaseš tedy hloupě to,
co ti tu boží věštba nabízí!

JELITÁŘ

Co tedy praví věštba?

PRVNÍ SLUHA

Báječně
je zapletena v chytrou hádanku.

Čte ze svítku

„Až pak kožený sup, pták s křivými drápy,
si chňapne
do tlamy dlouhého draka a hloupého, pijáka krve,

nastane žal vši jirchářské omáčce u Paflagonů,
avšak výrobcům jelitůh velikou uchystal slávu,
ačli snad nebudou chtít spíš jelita prodávat
v trhu.“

JELITÁŘ

A jak se mne to týká? Pouč mne!

PRVNÍ SLUHA

Kožený sup je tuhle — *ukazuje na dům* —
Paflagon.

JELITÁŘ

A co ty křivé drápy?

PRVNÍ SLUHA

Tím se míní,
že loupí, krađe, křivě ruce své.

JELITÁŘ

A nač ten drak?

PRVNÍ SLUHA

Toť zcela jasné přec!
Je dlouhý drak — je dlouhé jelito;
krev pije drak — krev pije jelito.
A praví se, že drak si podrobí
má koženého supa, nedá-li
se arci řečmi dravce omámit.

JELITÁŘ

Víš, je to lichotivé! Jen se divím,
jak to, že já bych lid moh' spravovat.

PRVNÍ SLUHA

Toť pouhá hračka: čiň, co činíš ted!
Řež, rozsekávej, míchej vše a vším.

jak dříve, když jsi jaternice cpal,
a okořen to žvástem kuchyňským!
Máš jinak vše, co na lid působí,
a trh byl tvoje škola. Zkrátka vše,
co třeba k správě obce, všechno máš.
Nuž, ověnči se, božstvu Hlouposti
pak obětuj a pusť se do toho,
bys Paflagona srazil do prachu!

JELITÁŘ

Nu dobrá, ale kdo mi pomůže
v té mele? Bojí se ho boháči;
a chudý lid — ten strachy před ním bzdí!

PRVNÍ SLUHA

Však je tu tisíc jezdců udatných!
Těm leží v žaludku, a ochotně
ti přispějí, a rovněž občané
z tak zvané lepší třídy pomohou,
a z obecenstva každý řádný muž,
a s nimi já, a se mnou milý bůh!

PAFLAGON *vyběhne hlomozně z domu; jest ověnčen*

Ha, co tu provádíte? Běda vám!
Že proti Lidu něco kujete,
vy ničemové! Smrt vám, zkáza vám!
Jelitář utíká pryč

PRVNÍ SLUHA *za ním*

Hej, kampak běžíš? Počkej, šlechetný
můj jelitáři, nezrazuj svou vlast!
Volá za scénou
Pomoc, pomoc, páni jezdcí,
urození rytíři,

kavalíři, vzácní páni!
Rychle, rychle na pomoc! —
Hola, jezdci se už blíží!

Za scénou hluk; jelitář se vrací, jsa sračen kupředu jezdcí

PRVNÍ SLUHA *k jelitáři*

Brachu, skočme na něho!

*Vrhnou se spolu na Paflagona a bijí ho. Jelitář k tomu užívá
i svých výrobků a stěv. Na jeviště vejde sbor jezdců*

SBOR *jednotlivě*

Bij ho, bij ho, ničemníka,
nenasytu, zloděje!
Je to bídák, je to bídák,
bídák, bídák tisíckrát!
Jen mu nařež, prašť s ním o zem,
zamíchej s ním, zatoč s ním,
naplij na něj, zařvi na něj,
roztrhej ho na cucky!

Dotrají na Paflagona

PAFLAGON *uhýbaje ranám, do hledíště*

Dietáři, soudruhové,
které živím křikem svým,
pomoc, pomoc, přispějte mi
proti rotě spiklenců!

NÁČELNÍK SBORU *hroze mu pěstí*

Zticha, zticha, sic ti vrazím
do žaludku svoji pěst!

PAFLAGON

Obcí! Lide! Moje břicho!
Lítá zvěř mě rozsápe!

NÁČELNÍK SBORU

Co, ty křičíš, jako vždycky
křikem obec ovládáš?

PAFLAGON

Musím křičet, ničemové,
bych vás zahnal na útěk!

PRVNÍ SLUHA *ukazuje na jelitáře*

Hola, chlape, tu je kdosi,
kdo tě slavně překřičí,
a co se tkne nestoudnosti,
naráz tebe přetrumfne!

NÁČELNÍK SBORU

Dobrá, ať se spolu měří,
kdo je větším sprostákem!

*Bití ustane, jezdci zaujmou smířlivější postavení.
Paflagon s jelitářem ve středu proti sobě*

PAFLAGON

Ty jsi zloděj, kradeš střeva
na svá bídná jelita!

JELITÁŘ

A tys ještě větší zloděj,
cpeš si na radnici břich!

PRVNÍ SLUHA

Okrádá i svého pána,
špižírnu mu vyžírání!

PAFLAGON

Pojďte, vy chlapi sprostí!

JELITÁŘ

Pojdi ty, a třikrát pojdi!

PAFLAGON

Já tě překřičím svým křikem.

JELITÁŘ

Já tě zase přervu řevem.

PAFLAGON

Osočím tě z velezrady.

JELITÁŘ

Jako psu ti záda zmlátím.

PAFLAGON

Roztrhám tě, jak jen mukneš.

JELITÁŘ

Podělám tě, jak jen cekneš.

SBOR *zptvá*

Jsi hňup a hnusný drzý chlap
a křikloun! Plníš celou zem
svým řvaním, plníš celý sněm
a všechny síně, každý kout.
Ty štourale, tys všečen kal
a bahno v městě rozrýpal
a uřvals celé Athény
a poplatků jsi dravý žrout.

PAFLAGON

Já puknu zlostí!

PRVNÍ SLUHA

Kéž by bůh
ta slova tvoje slyšel!

PAFLAGON *k jelitáři*

Já skočím na tebe jak drak
a vyškrabu ti oči.

JELITÁŘ

A já ti nacpu zadnici,
že bude z ní pak krvák.

PAFLAGON

Já za zadek tě popadnu
a vyhodím tě z domu.

PRVNÍ SLUHA

I hrome, vyhoď taky mne,
až s ním se budeš tahat!

SBOR *zpívá jako dítě*

Hned jaks tu začal v obci rýt,
tys projevoval nestoudnost,
štit řečníků, těch lumpů ctnost.
V té byla moc a síla tvá!
A o tu ty ses opíral,
když cizince jsi vydíral!
Však tenhle kramář, dá-li bůh,
tě ničemností překoná.

PAFLAGON *k jelitáři*

Ha, do kozelce svážu tě!

JELITÁŘ

Já udám, že jsi zbabělec.

PAFLAGON

Já za uši tě přibiju.

JELITÁŘ

Já do jelit tě rozsekám.

PAFLAGON

Já celého tě oškubám.

JELITÁŘ *hrozí mu nožem*

A já tě, chlape, vyřežu!

PRVNÍ SLUHA

A hrome, kolik do huby
mu strčíme jak praseti
a uříznem tě potvoře
ten jeho jazyk zlolajný!

SBOR *jednotlivě*

Hoj, bravo, bravo! Výborně!
Ha, jaký zápal! Jaký vtip!
A jaká drzost! Nestoudnost!
Jen udeř naň a doraz ho!

PAFLAGON *ustupuje*

Dokud ještě žije rada,
Lid pak celý zjančený
tuhle v domě blbě sedí,
pranic se vás neleknu!
Hned na radnici běžím oznámit
to vaše spiknutí a ty —

— *hrozí jelitáři* — se těš! *Odběhne*

NÁČELNÍK SBORU *k jelitáři*

Co teď, co počneš, jakýpak máš plán?
Jdi za ním, rychle na radnici běž,
ať nám tam neuškodí křikem svým!

JELITÁŘ

Hned půjdu, ale dřív tu odložím
svůj nůž a střeva, co mám na sobě.

Odkládá vše na stůl; ten pak dá stranou

PRVNÍ SLUHA *bere z jeho věci lůj*

Zde tímto lojem potři sobě šíj,
bys mohl uklouznouti pomluvám!

Natrá mu šíji

JELITÁŘ

Máš pravdu — ty jsi dobrý cvičitel.

PRVNÍ SLUHA

A tuhle spolkní kousek česneku!

JELITÁŘ

Nač to?

PRVNÍ SLUHA

Bys mohl lépe bojovat,
jak kohout, když je krmen česnekem! —

Jelitář sní česnek

A teď si pospěš už! A pamatuj:
ať škubeš, kloveš, trháš hřebínky!
A vrať se, až mu lalok ukousneš!

Jelitář odběhne za Paflagonem

První sluha odejde do domu

NÁČELNÍK SBORU *za jelitářem*

Jdi sbohem, jdi sbohem, a plný ať zdar
tvůj provází krok, a touhy mé splň!
Pak vrať se zas k nám, jako vítěz se vrať
a obsypán věnci a květy!

Sbor, maje náčelníka ve svém středu, postoupí v polokruhu směrem k hledišti

NÁČELNÍK SBORU *do hlediště*

A vy teď obraťte pozornost k nám
a na naše anapesty!
Kdyby z dřívějších básníků veselých her
byl některý nutil nás k tomu,
bychom mimo svou úlohu předstoupili sem
a mluvili do obecenstva,
byl sotva by dosáhl od nás té cti;
naš básník však hoden je toho.
Má v zášti tytéž lidi co my,
má odvalu mluvit pravdu
a statečně potírá řvoucí tu saň,
jež soptí síru a oheň.

I praví, že leckdo se setkává s ním
a vysloví nejednou podiv
a pátrá, čím to, že pod jménem svým
teď teprv sem na scénu přišel.
Nuž, básník nám přikázal, abychom zde
vše řekli. Vzkazuje tudíž,
že ho k váhání nevedl nerozum snad,
ó nikoli! Ale on myslil,
že napsat a provést veselou hru
je nadevše pracné a těžké.
Co lidí to zkusilo mistry se stát,
však zdar byl nemnohým popřán!

Těž povahu vaši už dávno prý zná:
že se mění jak počasí v roce,
že se zřikáte dřívějších básníků vždy,
jak začne je oprádat stáří.
Víte dobře, co Magneta postihlo zde,
když hlava mu začala bělet,
jenž nejvíce vítězství ze soků všech
si vydobyl divadly svými.
Ač všemožné zvuky vám předváděl v nich,
hru na loutnu, šumění křídel
a lidské tance i žlabatek sbor,
i zelení žabí se oděl,
přec omrzel. Nakonec když už byl stár
— oč jiný za mlada býval! —
byl na stará kolena vypískán zde,
byv překonán v komických žertech.
Pak vzpomíná básníka Kratina též,
jenž slyнул kdys velikou slávou,
když rovinou širou se valil jak proud
a strhoval základy její
a platany, duby i soupeře své
rval z kořen a odnášel dravě.
Jen písněmi jeho kdys každý zněl kvas —
té oblíby dosáhl kdysi!
Když teď ho však vidíte blábolit tak
a žvástati, nemáte soucit:
ba, z loutny mu kolíky vypadly již
a v strunách zvuku už není,
když nástroj popukal ve spárech všech.
I vlekl se kolem ten stařec
jak Konnos, s uvadlým vínkem svým
a žízni napolo mrtev,
ač pro svá dřívější vítězství měl
být uctíván v radnici — pitím,

a nežvanit zde — spíš měl se tu skvít
hned u kněze Dionysova!
A Krates? Co rozmarů zakusil zde
a potupných ústrků od vás!
On sytil vás domáckou snídaní jen
a tak vás posílal domů,
když v čistých svých ústech rozžvýkal vám
své rozmilé nápady vtipné.
Ten jediný držel se na scéně zde,
ať vítězil anebo padal.

Nuž, z obavy před tím otálel vždy
naš básník a mimoto říkal,
že nejprve třeba se veslařem stát,
než zkusíš kormidlo řídit;
když odbyl sis veslařství, hlídej příď
a zkoumej vanutí větrů
a teprve pak řiď vlastní svou loď!
A pro tyto důvody všechny,
i proto, že skromně si vedl a sem
se nevrátil s hloupými tlachy,
mu spusťte pak ryčného potlesku bouř
a slavnostní lenajský pokřik
mu provodte námořním pozdravem svým,
by básník odcházel radosti pln,
když sklídl tu zdar,
a s jasnou, zářící tváří!

SBOR se seškrupí k tanci; zpívá a vážně tančí

Ty vladaři moří a ctiteli koní,
jichž bujným rzáním se těšíváš rád
i tepotem podkov, jež o půdu zvoní,
ó pohlédni v milosti na náš stát!

Ty miluješ úsilí jinochů hbitých,
když na vozech provodí závodní rej;
ty chráníš nám koráby na vlnách lítých:
ó Poseidone, své lásky nám přej!

Sbor zaujme původní postavení kolem náčelníka směrem do hlediště

NÁČELNÍK SBORU k obecnostou

Chceme velebit své předky,
muže, kteří byli vždy
hodni vlasti své i roucha
Palladina svatého!
Vítězili v pěších bitvách,
vítězili na vlnách
řadami svých četných lodí,
a tak proslavili vlast.
Neboť nikdo nepřátele,
jak je spatřil před sebou,
nepočítal: jeho srdce
stalo se mu štítem hned!
Upadl-li někdy někdo
na bok v zápase, hned vstal,
střásl prach a zapíral pak,
že to vůbec nebyl pád,
a hned zápolil zas dále.
Žádný velitel nebyl by
žádal nějakého chlapa
o výživu v radnici.
Ale teď, když nedostanou
výživu a čestných míst,
nechtějí už bojovati.
My však chceme statečně
zdarma brániti své obce
a svých bohů domácích.
Za to nežádáme pranic,
leđa toto jediné:

až zas jednou bude pokoj,
až ty boje skončíme,
popřejte nám delších vlasů
a víc péče o krásu!

SBOR jako dítě zpívá a tančí

Ó Pallado mocná, ó strážkyně vlasti,
ty pečuješ o naši přesvatou zem,
jež vyniká nad jiné země svou mocí
i slávou pěvců: ó zavítej sem!

Přiď s vítěznou Nikou, jež našemu voji
vždy na čele kráčí a rozsévá děs!
Ó Pallado, slyš nás: jsme poddaní tvoji,
a dříve-lis pomohla, pomoz i dnes!

NÁČELNÍK SBORU v původním postavení

Ještě chceme s chválou říci
to, co víme o koních.
Zaslouží si této chvály,
neboť s námi provedli
velmi mnohá dobrodružství,
útoky a zápasy.
Nedívíme se však příliš
jejich činům na souši,
jako tomu, jak se hnali
na převozní lodice,
nakoupivše polních misek,
česneku a cibule.
Pak se uchopili vesel
jak my lidé, do vln je
zabořili s bujným rzáním:
„Hurá, hip! Tak zaber už!

Rychle k dílu! Co to děláš?

Vesluj čile, vraníku!“

Vyskočili do Korinta.

Nejmladší si kopyty
hrabali pak lože v zemi,
stelivo si sháněli.

Nemajíce sladký jetel,
na břehu neb v hlubinách

chytali si mořské raky,

těmi pak se živili,

takže z korintských těch raků

jeden prý si posteskl:

„To je hrůza, Poseidone!

Nemohu ni v hlubinách

ani na zemi ni v moři

před jezdcí se zachránit!“

Navrací se jelitář; sbor se rozestoupl

NAČELNÍK SBORU *k jelitářím*

Ó nejdražší a nejnádhernější

náš junáku, ach, jakou starost jsme

tu měli, cos byl vzdálen, o tebe!

A nyní, když jsi přišel šťastně zpět,

nám vyjev, jak tvůj zápas dopadl!

JELITÁŘ

Jak jinak, nežli že jsem zvítězil?

SBOR *jednotlivci*

Juch hejsasa hej!

juch hejsasa hej!

Tak vyprávěj honem!

Povídej! Mluv!

JELITÁŘ

Ba, však to stojí za poslechnutí!

Tak: hnal jsem se mu v patách napořád

až do radnice. On tam hromoval

a soptil celé skály na jezdce

a dokazoval, že jsou spiklenci.

Tím lživým chrástem přecpal radu tak,

že koukal každý jako kakabus

a vraštil čelo. Já, když jsem to viděl,

jak rada přijímá ty jeho lži

a nechává se klamat šalbami,

řku k sobě: „Ó vy Hlupství bůžkové,

ó Pitomosti, Lsti a Podvode,

ó Nestoudnosti, podlá Drzosti,

ó Trhu, který jsi mě vychoval,

když jsem byl klukem, přispějte mi teď

a dejte smělost, jazyk obratný

a drzou hubu!“ Co tak mudruju,

kýs prasák trumfnul po mé pravici

jak hrom. To bylo dobré znamení!

Já skočím přes zábradlí mezi radu,

chřtán otevřu a zařvu: „Rado, slyš,

mám dobré zprávy, a tu blahou zvěst

vám první oznamuju: sardele

jsou lacinější! Jářku, od těch čas,

co zuří vojna, nikdy nebylo

je možno mít tak levně jako dnes!“

Tu ihned všichni rozjasnili tvář

a rozhodli se za tu blahou zvěst

mě ověncit a všichni tleskali

a huby měli celé dokořán.

Tu chápal Paflagon, že prohrává,

a běsnil vztekle, křičel sem a tam

a žvanil, ale všichni vstávali

a rámusili k vůli sardelím,
a strážníci ho vlekli z rady ven.
On prosil, aby chvilku počkali
a vyposlechli posla ze Sparty,
že přišel ujednatí příměří.
Tu vzkřikli všichni jako jeden muž:
„Co příměří, ty hňupe? Ejhle, teď,
když vědí, že jsou u nás sardele
tak levné! Nepotřebujeme mír,
chcem válku! Ať se válka vleče dál!“
A řvali, aby schůzi skončili,
a utíkali, kudy to jen šlo.
Tu jsem je všechny předběh' do trhu
a skoupil jsem tam všechnen koriandr;
ten jsem pak dával zdarma každému,
kdo nemoh' dostat nic k těm sardelím.
I chválili mě za to náramně
a hrozně žasli. Nu, a konec všeho:
že jsem jim koupil za groš koření,
mám celou řadu v hrsti. Vyhráno!

SBOR *jednotlivci*

Sláva ti, hrdino!
Řádněs to provedl!
To byla krásná lest!
Pěkněs ho oholil!

NÁČELNÍK SBORU

Ale teď pozor, bys obstál i dále!
My budem při tobě, spoléhej na nás!

JELITÁŘ *vyhlížeje*

I vida, tam se valí Paflagon
jak dravá vlna! Běsní, jak by mě
chtěl spolknout! Zuří! To je vztek, hu, hu!

PAFLAGON *se přilžene k jelitáři*

Ty chlape, jestli já tě nezničím,
ač zbyl-li ještě ve mně štipec lži
a klamu, chci se raděj propadnout!

JELITÁŘ

Ty hrozby tvé mi radost působí
a tvoje chvásty smích! Hoj, chce se mi
tak zakokrhát, je mi do skoku!

Poskakuje

PAFLAGON

Ha, nemysli si, žes mě u rady
dnes přebil! Pojďme před Lid!

JELITÁŘ

Pročpak ne?

I vida, pojďme! Nic nás nedrží.

Jdou ke dveřím domu a buší na ně

PAFLAGON

Pojď sem, ó Lide!

JELITÁŘ

Hola, tatičku,

pojď sem!

PAFLAGON

Ó Lidečku můj rozmilý!

LID *vyhlédne ze dveří*

Kdo to tu křičí? Marš mi od prahu!

PAFLAGON

Pojď ven, ať vidíš, jak mi ubližují!

LID *vyjde v okuměleném šatě*

A kdo ti křivdí, Paflagone?

PAFLAGON *ukazuje*

Zde
ten chlap a tihle výrostci!

LID

A proč?

PAFLAGON

Že tě mám rád! Že jsem tvým milencem!

LID *k jelitáři*

Kdo jsi?

JELITÁŘ *ukazuje na Paflagona*

Jsem jeho sok. A mám tě rád,
už dávno, dávno ti chci prospívat,
a se mnou

— ukazuje na jezce —

mnoho dobrých chlapíků;
a on nám brání, nezmůžeme nic!
Tys jako jedna třída chtivých žen:
těch, kdo jsou řádní, nechceš vyslyšet,
a všelijakým ševcům, lampářům
a jirchářům se s chutí poddáváš.

PAFLAGON

Vždyť činím Lidu dobře!

JELITÁŘ

Pověz, jak?

PAFLAGON

Když v Pylu mřeli strachy velitelé,
já vyplul tam a zajal Spartany.

JELITÁŘ

Toť jako kdybych na procházku šel
a ukrad' někde mísu s pečínkou!

PAFLAGON

Ó Lide, rychle svolěj valný sněm,
bys poznal, kdo z nás dvou ti přeje víc,
a pak se usnes t o h o m t i rád!

JELITÁŘ

Ba, to se usnes, jen ne ve sněmu!

LID

Mně nelze o tom jinde rozhodnout;
jen přijďte na sněm, tam vás vyslechnu.

Lid a Paflagon odejdou do domu

JELITÁŘ

Ouvé, jsem ztracen! Ach, já ubožák!
Ten děda, dokud sedí za pecí,
má ze všech lidí nejvíc rozumu;
a sotva do sněmu si zasedne,
tu čumí jako tele na vrata!

SBOR *jednotlivci*

Nic nezoufej! Napni jen plachty svých lží
a klíček a pletich a výmyslů lstných,
a zvítězíš! Pozor však! Je jako had
a dovede vyklouznout nakonec vždy
i z největších nesnází! Nedej se zmást,
buď prudký a první dej ránu!

*Ruč ve sboru, za něho někdo přinese z domu jelitáři věci,
kterých potom potřebuje. Pak se sbor rozestroupí. Vpravo od
domu se objeví Lid: sedí na nízké skále, představující athénské
mémoviště Pryx. Paflagon stojí u něho; na druhou stranu si
stoupne jelitář, jemuž podává věci jeden člen sboru*

PAFLAGON

Buď pozdraven, Lide, na stolci svém
a poslyš mne: miluji tebe!
A mám-li tě v zášti a nebráním-li
já jediný prospěchu tvého,
chci pojit, chci na cucky roztrhán být
a v řemeny rozkrájen celý!

JELITÁŘ

A jestli, ó Lide, tě já nemám rád,
pak rozsekán na droboulínko
a uvařen do jelit nacpat se dám.
A nechceš-li tomu snad věřit,
ať na tomhle stolku jsem rozetřen hned
i s česnekem, solí a pepřem!

PAFLAGON

Ó Lide, zda může tě víc než já
zde milovat některý občan?
Hle, už jako radní míval jsem vždy
v tvé pokladně nejvíce peněz,
to tím, že jsem z každého ssál a tyl
a každého kroutil a škrtil
a na zájmy občanů nedal jsem nic,
jen tobě se zavděčit chtěje!

JELITÁŘ

Ó Lide, a tím se ti chlubí? Toť nic!
To dovedu pro tebe taky!
Ale mohu ti dokázat, jak tě má rád
a jak je ti nakloněn. Pohleď!
Tys bojoval s Peršany za naši vlast
svým mečem u Marathona

a slavným vítězstvím vymohls nám,
že můžeme hubami mlátit;
a ejhle, jemu to nevaří nic,
že na tvrdé skále tu dřepíš!
Ale já jsem ti polštářek ušil — tu je!
Nuž povstaň a sedni si měkce!

Podložť Lidu pod zadnici polštářek

Tvůj zadek se naseděl na tvrdém dost,
kdyžs bojoval u Salaminy!

LID

Kdo, člověče, jsi? Snad potomek těch,
kdo skáceli tyrany s trůnu?
Toť opravdu od tebe šlechetný čin,
jenž svědčí, žeš přítelem Lidu!

PAFLAGON

Ó bozi, tak titěrná lichotka jen,
a za to hned taková přízeň!

JELITÁŘ

Když t y s naň líčival, často jsi jej
i na menší vnařidlo lapil.
Ty piješ mu krev a občany dřeš
a loupíš a úplatky bereš
a okrádáš Lid, sám žiješ jak král
a nejlepší sousta mu zhltněš
a mámiš ho, aby ses přítelem zdál,
a zatím jsi horší než dravec!

PAFLAGON

Ha, není to hrozné, ó Lide, ta řeč,
co musím tu od něho slyšet,
jen proto, že miluji tebe?

LID

I mlč
a nech si své štěkání sprosté!
Jak dlouhý čas jsi mě šálil a dřel,
a já o tom nevěděl pranic!

JELITÁŘ

Ten prohnáný ničema, Lidečku můj,
se hanebných kousků natropil již!
Tak kdykoli zíváš, vytrhne vždy
z tvých účtů list a zhltně jej hned.
A nabírá oběma rukama rád
z tvých obecních peněz jak z mísy.

PAFLAGON

Jen příliš nejásej! Usvědčím tě,
žeš ukradl třicet tisíc — ty, ty!

JELITÁŘ

Nač třískáš naplocho do vody jen?
Jak opatruješ athénský lid?
Co nejbídněji! Já dokážu ti,
sic nechci být živ — to Demeter věz!
žeš od Mytilenských čtyřicet min
vzal darem, ne-li snad více!

SBOR jednotlivci

Ó výtečný muži, zjevil ses tu
jak spása převelká pro celý svět!
Jak obratný jazyk! Jen útoč tak dál:
budeš největší z Řeků, té obce jsa pán
i spojenců, budeš-li trojzubec mít.
Jen třes jím, a vyděláš mnoho!

NÁČELNÍK SBORU *ukazuje na Paflagona*

A toho chlapa nepouštěj,
když se ti dal zač chytit!
Vždyť ty ho snadno udoláš,
když takové máš plíce.

PAFLAGON *k Lidu*

Ty bloude, nedbej toho nic!
Buď jist, že nenalezneš
Tak oddaného přítele
jak mne! Jen já jsem zkrotil
zde v obci všechny spiklence,
a sebemenší hnutí
mé pozornosti neušlo;
já ihned spustil pokřik.

JELITÁŘ

Tos jednal jako rybáři:
chtěls v kalných lovit vodách!
Však odpověz mi na jedno:
Tys prodal tolik koží,
a jestlipak jsi někdy dal
kus kůže na podrážky
zde Lidu, když ho máš tak rád?

LID

Chraň bůh, to nedal nikdy!

JELITÁŘ *podává Lidu střevice*

Tak vidíš tedy, jaký je!
A podívej se na mne:
já jsem ti koupil střevice
a dávám ti je darem!

LID přijímá a dává si od jelitáře obouti střevce na nohy

Aj, ze všech tvorů, které znám,
ty nejlíp s Lidem smýšlíš!
Jsi přítel obce největší,
jsi přítel i mých nohou.

PAFLAGON *k Lidu*

Oh, to je vskutku úžasné,
co dokáže pár křápů!
A na mne jsi už zapomněl,
jak věrně jsem ti sloužil?

JELITÁŘ

I hledme, to je služebník!
Tys jistě dobře viděl,
že stařec nemá na sebe
kus pořádného šatstva,
ač byla zima hezky zlá;
a tys mu nevěnoval
ni kousek cáru. Ale já —
— *k Lidu, podává mu chiton* —
ti dávám tuhle kytli!

LID *si ji prohlíží*

Nu, to je přece skvělý dar!
Hle, na takový nápad
ni Themistokles nepřišel,
a jaký to byl chlapík!

PAFLAGON *k jelitáři*

Ne, v lichocení předstihnout
mne nesmíš, chlape bídný!
Strhne se sebe plášť a vhodí jej na Lid
Zde tento plášť ti obléknu,
a ty — *k jelitáři* — si pukni vztekem!

L D *odhazuje plášť*

Fuj, hrome! Táhneš k řasu s tím!
Vždyť smrdí hnusně koží!

JELITÁŘ

On dal jej schválně na tebe,
by zadusil tě smradem.

PAFLAGON

Ha, s takým tlachem špinavým
jdeš na mne, ničemníku?

JELITÁŘ

Mně věštba boží kázala,
bych překonal tě žvástem!

PAFLAGON

To nesmíš! — Lide, slyš můj slib:
ty nehneš ani prstem,
a přece si máš vyzunknout
svou denní sklínku — diet!

JELITÁŘ *podává Lidu*

Na, tu máš masti kelímek:
je dobrá na puchýře.

PAFLAGON *ho odstrkuje*

Já šediny ti vytrhám
a učiním tě mladým.

JELITÁŘ *ho odstrkuje*

Tu vezmi pírkó zajecí,
tím vytírej si oči!

PAFLAGON *ho odstrkuje*

Rač, Lide, když se vysmrkáš,
se o mou hlavu otřít!

JELITÁŘ

Ne, o mou spíš!

PAFLAGON

Ne, o mou rač! *Odstrkují se*

NÁČELNÍK SBORU *ukazuje na Paflagona*

Ha, v tom to věř! Už dost, už dost,
sic překypíš, a bude zle!

LID *ukazuje na jelitáře*

Jsem pevně přesvědčen, že tento muž
je znamenitý občan, jakého
tu dávno v naší obci nebylo.
Tys, Paflagone říkal: „Mám tě rád“ —
a zatím dráždil stále jen můj hněv.
Teď vrať hezky prsten, nebudeš
už u mne správcem!

PAFLAGON *mu podává prsten*

Tu máš! Ale věz,
když mne svým správcem býti nenecháš,
pak přijde jiný, ještě větší lump.

LID *k jelitáři, podává mu prsten*

Zde vezmi a buď u mne správcem ty!
Chci se ti zcela svěřit, a ty veď
mne starce, dej mi novou výchovu!

PAFLAGON

Ach, sečkej ještě! Chci tě nakrmit,
jak vždy jsem činil, zdarma ječmenem.

LID

Dej s ječmenem mi pokoj! Kolikrát
jsem byl už sebou bídně oklamán!

PAFLAGON

Máš dostat mouku jemně umletou!

JELITÁŘ

A já tě uctím pěknou pečínkou
a koláčky. Jen jíst a jíst máš teď!

LID

Tak dobrá, počkám, pospěšte si s tím!
Kdo z vás mě nyní lépe obslouží,
ten bude řídit sněmu otěže.

PAFLAGON *míří do domu*

Já půjdu dovnitř první.

JELITÁŘ *ho odstrkuje*

Ne, já dřív!

Vběhnou do domu

NÁČELNÍK SBORU

Ó Lide, máš krásnou moc!
Všecko se před tebou klaní,
všecko se před tebou třese
v bázni jak před samovládce.
Ale jsi přístup svodům,
těšíš se z lichotek planých,
snadno se necháváš klamat.
Na ty, kdo sypou ti frází,
s obdivem otvíráš hubu,
a rozum tvůj v dáli kdes bloudí.

LID

Jste zelená ještě mlád,
jestliže myslíte o mně,
že snad jsem na hlavu padlý.
Dělám se schválně tak hloupým!
Rád se nechávám krmit
tak jako děťátko malé,
za svého správce si vždycky
jednoho zloděje živím;
když pak se dosyta nacpe,
já zdvihnu si jej a zmlátím.

NÁČELNÍK SBORU

A vedeš si správně, věř,
jevíš-li takovou chytrou,
báječnou, jak nám tu říkáš,
v jednání s takovou cháskou,
krmiš-li tuhlety lidi —
— ukazuje na obecenstvo —
tak jako obětní žertvy
ve sněmu; máš-li pak někdy
o dobrý zákusek nouzi,
toho, kdo nejtlustší ze všech,
si zabiješ pěkně a slupneš.

LID

A hledte, zda neumím
podvádět obratně lidi,
kteří se za chytré mají,
chytře se zdají mě klamat!
Dívám se na všechny stále,
vidím je všechny, jak kradou,
tvářím se však, že to nevím.
Potom jim do jícnu vrazím

procesní sondu, a musí,
co nakradli, vyvrhnout zase.

*Paflagon vychází z domu nesa židli a zakrytý plný koš; za ním
jelitář s košem téměř prázdným. Předbíhají se*

PAFLAGON

Jdeš ke všem ďasům!

JELITÁŘ *ho porazí*

Ničemo, spíš ty!

PAFLAGON *jako by si byl schválně sedl*

Ó Lide, sedím tady dávno už,
jsa hotov posloužit ti ochotně.

JELITÁŘ *rychle usedne vedle něho*

A já už pradávně a prapradávně už
a praprapradávně, přeprapradávně už!

LID *mrzutě*

A já tu čekám praprapradávně už
a klnu vám tu přeprapradávně už!
Sem s tím! Ať zkusím —

*Jelitář a Paflagon vyskočí a ve snaze předstihnouti se překáží
jeden druhému*

JELITÁŘ

PAFLAGON

} Nepředbíhej mne!

LID

Hm, buď se dneska od nich poměju
jak bozi, nebo budu umačkán.

PAFLAGON *uniknuv jelitáři*

Hle, já ti nesu křeslo dřív než on!

JELITÁŘ *mezitím rychle smete něco výrobků se svého stolku do koše a na zem, popadne prázdný stolec a nese jej Lidu*

Však stolec ne — ten já zas nesu dřív!

Vybírají oba věci ze svých košů a předkládají je Lidu

PAFLAGON

Na, tu ti nesu chutný chlebiček,
je z jemné pylské mouky uhněten!

JELITÁŘ *podává velkou dřevěnou lžici*

A já ti nesu lžičku pěknoučkou,
tu vyřezala sama Athena!

PAFLAGON

Já krásně žlutou kaši hrachovou
a k tomu uzenáče s jikrami.

JELITÁŘ

Já uvařené maso s omáčkou
a dršťky, droby s porcí tlačenky.

PAFLAGON

Já dále znamenitou topinku.

JELITÁŘ

A já zas doušek vínka starého.

PAFLAGON

Zde kousek máslového koláče.

JELITÁŘ

A já ti celý koláč předkládám!

PAFLAGON

Však zajíce mu nedáš, jako já!

JELITÁŘ *k sobě*

Ouvé, kde sehnat honem zajíce?

PAFLAGON *škodolibě*

Heč, vidíš, proklatče!

JELITÁŘ *toho nedbá, vyhlíží stranou*

Eh, málo dbám!

Tam pro mne přicházejí —

PAFLAGON *chvatně*

Kdo sem jde?

JELITÁŘ

Houf poslů s vaky zlata!

PAFLAGON *položí zajíce do koše*

Kde jsou, kde?

JELITÁŘ *se chystá jíti domnělým postlům vsříc*

Co tobě po tom? Nech je pěkně mně!

Paflagon ho předběhne. Zatím jelitář rychle přiskočí k jeho koši, zmocní se zajíce a předkládá ho Lidu

JELITÁŘ

Ó Lidečku, hlé, tu máš zajíčka!

PAFLAGON *se vrací*

Ouvé! já chudák! Tys mě okradl!

A já ho chytil, já ho upekl!

LID

Jdi k řasu! Kdo ho podal, tomu dik!

PAFLAGON

Ouvé, ouvé! Jsem přenestydatěn!

JELITÁŘ *k Lidu*

Tak rozhodni už Lide, kdo z nás víc
má zásluh o tebe a o tvůj břich!

LID

Jak mohu o vás správně rozhodnout,
bych se zdál dobrým soudcem divákům?

JELITÁŘ *důvěrně*

Slyš, co ti povím! Vezmi ztichoučka
koš můj a podívej se, co je v něm,
i jeho; potom správně rozsoudíš.

LID *vstane a jde se podívat do koše jelitářova*

Tak ukaž, co je v tvém?

JELITÁŘ

Je prázdný, hled!
Já předložil ti všecko, co jsem měl.

LID

Ba, t e n koš smýšlí s lidem poctivě!

JELITÁŘ

A jdi se kouknout k Paflagonovi!

Lid nahlíží do Paflagonova koše

Nu, vidíš?

LID

Hrome! Co tu lahůdek!
A jakou spoustu toho koláče
si schoval sám — a mně dal ždíbínek!

JELITÁŘ

A takhle ti to prováděl i dřív!
Co dostal, z toho ti dal sousto jen
a sobě větší díly předkládal.

LID *k Paflagonovi, posadiv se zase*

Ty chlape, taks mě klamal, okrádal?
A já ti dával dary, já tě věnčil!

PAFLAGON

Já kradl vždy jen v prospěch obecní.

LID

Hned dolů s věncem, ať jím ozdobím
zde toho!

JELITÁŘ *se na něho sápe*

Hned s ním dolů, padouchu!

PAFLAGON

Ne, posečkej! Znáám jednu věštbu z Delf,
ta praví, kým mám býti přemožen.

JELITÁŘ

Ta věštba dozajista miní mne.

PAFLAGON

Však vyzkoumám dřív všechny příznaky,
zda se ta věštba hodí na tebe.
A především se táží: do jaké
jsi chodil školy ještě jako kluk?

JELITÁŘ

Mně byly školou facky na jatkách.

PAFLAGON

Co? *Pateticky paroduje*

Ach, ta věštba drásá srdce mé! —
Nu budiž!
A co ses v tělocviku naučil?

JELITÁŘ

Krást, drze hledět, křivě přísahat.

PAFLAGON *pateticky*

Ó Apollone, co mi učiníš! —
Cos provozoval, když jsi dospěl v muže?

JELITÁŘ

Já jelitařil, dělal pasáka.

PAFLAGON *pateticky*

Já nešťastník! Jsem pouhopouhé nic!
Mne drží už jen nitka naděje! —
Jen to mi ještě řekni: Prodávals
jelita na trhu či u brány?

JELITÁŘ

Vždy u brány, vždy na předměstí jen!

PAFLAGON

Ó běda! Boží hlas se vyplnil!

Snímá s hlavy věnec

Můj vínku, sbohem! Nerad, nerad jen
se s tebou loučím. Jiný má tě mít,
ne větší zloděj, ale šťastnější.

Lid bere od Paflagona věnec a ověnění jelitaře

JELITÁŘ *vzhlíží k nebi*

Ó řecký Die, tvé to vítězství!

NÁČELNÍK SBORU

A nezapomeň, kdo ti pomohl,
že skrze nás ses dneska mužem stal!

Dověrně

A mne svým tajemníkem udělej!

LID *k jelitáři*

A mně rci, jak se zoveš?

JELITÁŘ

Trhoslav,
že jsem se hubou v trhu slavným stal.

LID

Nuž, Trhoslavovi se svěruji
a Paflagona dávám v jeho moc!

JELITÁŘ

A já ti budu, Lide, krásně sloužit,
že jistě řekneš: „To je přece muž!
Tak řádného jsme dosud neměli
zde za správce v těch našich

Řvathénách!“

*Lid a jelitář odcházejí do domu; sluhové za nimi odkládá stolec.
Paflagon stojí zdrcen stranou*

SBOR *zpívá*

Radostný svite šťastného, šťastného dne,
jenžs zaplanul slavně nad naší ztýranou zemí,
probudils k životu Athény svobodné
a srdcés nám naplnil blahými nadějemi!
Dal jsi nám vítězství, dal jsi nám víru a klid,
moc klamu jsi zvrátil, trůn lži jsi rozbořil kletý,
poznání světlem jsi osvitil svedený Lid:
zas rozkvetou Athény, věnčené fial květy!

Vrací se, vrací se minulé slávy čas!
Jak předkové naši, hodní té země krásné,
chcem zvednout své kopí, před nímž se barbar trásá,
a bojovat za vlast a za její bytí šťastné,
za blaho občanů, za chrámy bohů svých.

Ó nejvyšší Die a Athéno, mocná paní,
dejte nám sílu do paží mladistvých
a po slavném vítězství mír a požehnání!

Z domu vychází jelitář

JELITÁŘ

Buď posvátné ticho, zamkněte již
svá ústa! Necht' umlknou svědci
a veškeré soudy necht' zavřeny jsou,
v nichž občané zálibu mají,
a nad novým štěstím jásavý zpěv
necht' zapěje divadlo celé!

NÁČELNÍK SBORU

Ó světlo posvátných Athén, ó slyš,
ty ostrovů ochránče spásný,
nuž, pověz, jakou máš radostnou zvěst,
bychom plnili ulice dýmem?

JELITÁŘ

Já v kouzelném kotlu jsem převaril Lid
a z ošklivce učinil krásným.

NÁČELNÍK SBORU

A kdepak je nyní, smím-li se ptát,
ó tvůrce myšlenek skvělých?

JELITÁŘ

On bydlí v bývalých Athénách zas,
jež věnec z fialek zdobí.

NÁČELNÍK SBORU

A smíme ho uvidět? Jaký teď je
a jaký má na sobě ústroj?

JELITÁŘ

Je takový, jako když s Aristeidem
a Miltiadem kdys jídal.
Hned spatříte jej — už zaskřípal čep —
a brána se otvírá, vizte!
Nuž zavýskni, zajásej radostně vše!
Hle, bývalé Athény slavné
a obdivu hodné, jež velebí zpěv,
se zjevují, Lidu to sídlo!

NÁČELNÍK SBORU

Ó Athény, fial jež zdobí květ,
vy skvělé, závidi hodné,
ó přijměte toho, jenž Řeků všech
i této země je pánem!

*Z domu vychází Lid, omládlý, v slavnostním starodávném rouše.
Za ním jeden ze sluhů, jenž nese jiné roucho*

JELITÁŘ

Zde vidíte jej jak za dávných dob!
Má ve vlasech cikádu zpěynou
a nepáchne špínou ulic: jen mír
a myrhu je cítiti z něho.

NÁČELNÍK SBORU

Buď pozdraven, vladaři Řeků, buď zdrav!
My všichni se radujem s tebou.
Hle, takto jsi hoden otčiny své
i vítězství u Marathonu!

LID *k jelitářovi*

Ó drahý Trhoslave, předstup blíž!
Jak jsem ti vděčen, žes mě omladil!

JELITÁŘ

Vždyť ani nevíš, jakýs býval dřív,
jaks jednal, ubožáku! Kdyby sis
byl toho vědom, zbožňoval bys mne!

LID *zhroutěně*

A jak jsem jednal, jaký býval, mluv!

JELITÁŘ

Když někdo ve sněmu tě oslovil:
„Ó Lide, miluji tě, mám tě rád,
já jediný se starám o tebe
a radím k tvému dobru —“, stačila
ta krátká řeč, a hned byl celý pryč
a vztyčils pyšně hlavu vzhůru.

LID

Já?

JELITÁŘ *přikyvuje*

A on tě oklamal a ztratil se!

LID

Co praviš?
Tak se mnou jednali, a já byl slep?

JELITÁŘ *přikyvuje*

Ba, uši tvé se roztahovaly
a stahovaly jako slunečník.

LID

Tak stár jsem byl a tak jsem zpitoměl?

JELITÁŘ *přikyvuje*

A vždy když mluvili dva řečníci,
z nichž jeden radil lodi stavěti

a druhý zase všechny peníze
dát lidu na diety sněmovní
a porotní, tu vždycky druhého
jsi nechal zvítěziti nad prvním.
Co skláníš hlavu? Jenom pěkně stůj!

LID

Ach, je mi stydno, jak jsem chyboval!

JELITÁŘ

Ty nejsi přec tím vinen, netrap se:
jsou vinni ti, kdo tě tak šálili.

LID

Já bloudil dlouho, klamat jsem se dal
a zestárl jsem v podvodu a lsti
a prospěchářství. Tys mě omladil
a krásným učinil, jak jsem byl dřív.
Ó jak jsem šťasten, že se vracejí
dni mého mládí, doba slávy mé!

Jelitář mu podá židli, Lid usedne

JELITÁŘ

Co řekneš teprv, až ti předvedu
tvé Smlouvy míru! *Volá do domu*
Smlouvy, rychle sem!

Z domu vystoupí několik divků

LID

Óh, ty jsou krásné, Die přemocný!
K jelitáři
Rci, smím je ihned l e k t i f i k o v a t ?
A jaks k nim přišel?

JELITÁŘ

Bídny Paflagon
je skrýval, aby ses k nim nedostal.

ŽÁBY

A já ti je teď dávám: vezmi je
a jdi se s nimi kochat na venkov!

LID

A jak chceš Paflagona potrestat,
že natropil mi tolik zlého?

JELITÁŘ

Jak?

Nechť převezme teď moje řemeslo:
ať jelitaři sám kdes v předměstí,
psí maso míchá s masem osličím
a zpít se handrkuje s běhnami
a pije z lázni vodu špinavou!

LID

Tot dobrý nápad, to si zaslouží!
A tebe za to na radnici zvu,
bys převzal místo toho zlosyna.
Bere od sluhy roucho a podává je jelitáři
Zde vezmi toto roucho slavnostní
a pojd!

Jelitář shodí svůj plášť a oblékne si darovaný

LID *směrem k Paflagonovi, ukazuje na jelitářův stolec*

A jemu dejte tenhle krám
a odvedte ho odtud tam, kam patří!

*Paflagon, přes něhož přehodí sluha Lidu plášť jelitářův, sbírá
jelitářovy věci a ujmá se jeho stolku, zatím co jelitář s Lidem
odcházejí, jsouce provázeni dívkami a sborem.*

OSOBY

DIONYSOS-BAKCHOS, bůh vína a divadla

XANTHIAS, jeho sluha

HERAKLES, heros

NEBOŽTÍK

CHARON, převozník v podsvětí

PODSVĚTNÍ STRÁŽNÍK

SLUŽKA PERSEFONINA

HOSPODSKÁ I.

HOSPODSKÁ II.

AIAKOS, podsvětní soudce

PLUTON, bůh podsvětí

AISCHYLOS, tragický básník

EURIPIDES, tragický básník

Sbor žab, sbor zasvěcenců. Lid, smuteční zpěváci,
nosiči, pochopové. Musa Euripidova.

*I. dějství se koná před domem Heraklovým
a u podsvětního jezera*

*II. dějství na podsvětní louce a u brány
podsvětního města*

III. dějství před palácem Plutonovým.

PRVNÍ DEJSTVÍ

PRVNÍ OBRAZ

Domek při cestě stranou vlevo, v pozadí je vidět náhrobky. Po cestě s pravé strany přichází Dionysos se sluhou Xanthiou. Dionysos má dlouhý chiton šafránové barvy, na nohou červené střevíce s vysokým šněrováním, přes prsa a přes plece má přehozenu lví kůže, tlamou dopředu, v pravé ruce nese na rameni mohutný kyj. Břich a zadek má vycpaný. Tváří se statečným, ve skutečnosti je zbabělý a přihlouplý. Obličej mladý, dlouhé vlasy naparáděné. Xanthias je mladý sluha, dělá všelijaké hlouposti, trochu nakyslý. Oděn je v prostý chiton šedé nebo hnědé barvy se šňůrou v pase, vykasáný skoro po kolena; je-li třeba, spustí si chiton doleji. Na tyči přes rameno nese veliký ranec.

XANTHIAS *natřásáje ranec*

Mám říci, pane, něco vtipného,
jak je to zvykem sluhů ve fraškách,
co rozesměje vždycky diváky?

DIONYSOS

Co chceš, jen nervi: „Jé, to mne to tlačí!“
Toť trpčí nad žluč — toho se mi chraň!

XANTHIAS

A jiný žertík, pane, také nestrpíš?

DIONYSOS

I ano, jenom ne: „Ách, to to dře!“

XANTHIAS

Tak mám říct něco hodně směšného?

DIONYSOS

I směle — jen ten otřepaný vtíp
si nechej!

XANTHIAS

Který?

DIONYSOS

Ranec shazovat
a říkat, že se musíš vyprášit.

XANTHIAS

Ni to, že nesa břímě takové
si musím trumfnout zadkem, jestliže
mi někdo se zad nesejme tu tíž?

DIONYSOS

Ne, prosím — leda kdybych zvracet chtěl!

XANTHIAS

Tak načpak musím tyhle krámy nést,
když nesmím žádný vtíp si dovolit,
jež jiní komikové dělají?

DIONYSOS

Nic nedělej! Když sedím v divadle
a vidím něco z těchhle oslovin,
jsem víc než o rok starší, když jdu pryč.

XANTHIAS

Ó přenešťastný krku! Dře tě to,
a ty si nesmíš žertem ulevit.
Oh, běda mi! Já chudák! Ó že jsem
se nemoh' hlásit k službě na lodi
a nebojovat za vlast u Arginus!

Byl bych si získal za to svobodu
a tebe, který mi tak poroučíš,
bych nechal skuhrat, nejsa otrokem!

DIONYSOS

Pojď, ničemo, a nežvaň! Zde je dům,
kde nejprve se musím zastavit.

Zabuší rázně na dveře domu

Hej, hochu, jářku, hochu, otevři!

HERAKLES *vyhlédne z okna; zhurta*

Kdo to tu bouchá? Někdo do dveří
mi vrazil jako divoch!

Dionysos uskočí ustrašeně k sluhovi

HERAKLES *si ho všimne; udiveně*

Co to je?

Rozesměje se a zmizí z okna

DIONYSOS *ke Xanthiovi*

Ty, hochu!

XANTHIAS

Co je?

DIONYSOS

Všiml sis?

XANTHIAS

A čeho?

DIONYSOS

Jak se mne hrozně lekl!

XANTHIAS *ironicky*

Pámbuví,
as proto, nejsi-li snad šílený.

HERAKLES *vychází ze dveří; dá se do smíchu, hledě na Dionysa*

Ha, nemohu se smíchy udržet,
ač v ret se kousám! Musím se však smát!

DIONYSOS *bázně*

Pojď blíže, brachu, potřebuji tě.

HERAKLES *předstoupí a prohlédá si ho se smíchem*

Ach, nejsem s to, bych potlačil svůj smích,
když vidím šafránovou suknicí
a přes ni kůži ze lva! Copak to?
Jak se tu sešel s kyjem střevíček?
Kde ses to toulal?

DIONYSOS *osměluje se*

Byl jsem pod Kleisthenem
a bojoval jsem za vlast na moři.

HERAKLES

Aj aj! Tys u Arginus bojoval?

DIONYSOS *horlivě*

Tak jest, tak jest, a potopili jsme
as tučet nepřátelských korábů.

HERAKLES

Vy dva? Ty sám a s tebou Kleisthenes?

DIONYSOS

Věz Apollon!

XANTHIAS *se díval udiveně na pána; vyjeveně zpoza pro sebe*

A vtom jsem procitnul!

DIONYSOS

A když jsem si tak četl na lodi
kus Euripidův „Andromedu“, věř,
mým srdcem náhle touha otrásla,
jak prudce, nemůžeš si představit!

HERAKLES

Co? touha? velká? Po kom? Po ženské?

DIONYSOS

To nikoli.

HERAKLES

Tak po chlapci?

DIONYSOS

Ne, ne!

HERAKLES

Tak po muži?

DIONYSOS *odmítavě*

Ha!

HERAKLES *ironicky*

Byls přec pod Kleisthenem!

DIONYSOS

Nech žertů, bratře! Vede se mi zle —

— *pateticky* —

když taká touha ničí bytost mou!

HERAKLES

A jaká, bratříčku?

DIONYSOS

To těžko říci,
než přece ti to povím obrazně.
Hleď, zatoužilš kdy náhle po mase?

HERAKLES

Juch, po mase? Co žiji, tisíckrát!

DIONYSOS

Je ti to jasné, či mám spustit jinak?

HERAKLES

Ne, ne, to s masem chápu výborně!

DIONYSOS

Nuž, taková mě sžírá touha teď
mít Euripida.

HERAKLES

Ále, koukněme!
Tak mužského, a k tomu nebožtíka!

DIONYSOS

Tak jest, a nikdo z lidí nemůže
mě přimět, bych si nešel pro něho.

HERAKLES

Co, dolů, do podsvětí?

DIONYSOS

Pámbuví,
a třebaš je-li něco ještě hloub!

HERAKLES

A k čemu?

DIONYSOS

Obratného básníka
mám zapotřebí pro své divadlo.
Těch už tu není, a co tady jest,
je pouhý brak.

HERAKLES

Jak to? Což nežije
syn Sofokleův, tragik Iofon?

DIONYSOS

Bať, to jest jediné, co kloudného
mi ještě zbývá — nemýlím-li se;
až dosud nevím jistě, co s ním je.

HERAKLES

Tak musíš-li už vodit někoho
až z Hadu, proč ne Sofoklea? Ten
je lepší přec než Euripides!

DIONYSOS

Ne,
dřív zkusím Iofonta samého,
co svede jako básník bez otce.
A ostatně, ten taškář Euripides,
ten by se beztak ihned pokusil
s ním prchnout na svět, kdežto Sofokles
byl dobrák tady a je dobrák tam.

HERAKLES

A kde je tragik Agathon?

DIONYSOS *se tváří smutně*

Ten tam!
Je pryč a nadobro mě opustil
ten dobrý básník, drahý přátelům.

HERAKLES *soucinně*

A kam se chudák poděl?

DIONYSOS

K blažencům
se odebral. *Zivě.* Je kdesi v cizině,

prý v Makedonii si lebedí
a cpe si břich a básnit zapomíná.

HERAKLES

A cožpak Xenokles?

DIONYSOS

I vzal ho ďas!

HERAKLES

A Pythangelos?

DIONYSOS *mávrne pohrdavě rukou*

XANTHIAS *za jejich hovoru přeshlapuje a natřásá svůj náklad, tváře se žalostně. Mluví do publika:*

Tak tu tlachají,
a o mne ani za mák nedbají,
že si své rámě celé zkrvavím!

HERAKLES

A což tu není jiných mláďat dost,
co na tisíce dramát narobí
a žvanivostí předčí o míli
i Euripida?

DIONYSOS

To jsou mluvkové,
jen plané snítky, cvrlikákové
a prznitelé umění! Ti hned
se ztratí, sotva přejdou přes scénu,
když se jim zdaří jednou pokaňhat
ctnou Musu. Ale nelze básníka
tu nalézt plodistvého, který by
znal vyřknout slovo správné, chlapácké.

HERAKLES

Jak plodistvého?

DIONYSOS

Takového míním,
jenž mluví směle, vzletně! Asi tak:

Pateticky

„Šla noha Času —“ nebo „Blankyte,
ó dóme Diúv!“ — nebo: „Prosto je
mé srdce přísahy té posvátné;
to jazyk přísáh' křivě bez srdce!“

HERAKLES *pohrdavě*

To se ti líbí?

DIONYSOS

Víc než k zbláznění!

HERAKLES

To jsou přec kejkle — nahlížíš to sám.

DIONYSOS *odmitavě*

Můj revír nechej, hoň si ve vlastním!

HERAKLES

Vždyť je to přece zcela mizerné!

DIONYSOS

Hleď, chceš-li ty mne učit něčemu,
nuž, uč mě žrát!

XANTHIAS *je stále netrpělivější*

A o mně ani muk!

DIONYSOS

Však proč jsem vlastně přišel za tebou
v tvé podobě a takto ustrojen:
hle, pověz mi své známé — kdybych jich
snad potřeboval — u kterých jsi byl,

když do podsvětí pro Kerbera šel;
a města, přístavy i zastávky
a cesty, křižovatky, studánky,
hampejzy, krčmy, noclehárny, kde
je nejmíň štěnic.

XANTHIAS *vztekle*

O mně ani muk!

HERAKLES

Chuděro, ty se tam chceš odvážit?

DIONYSOS

Nic nenamítej! Jen mi pověz cestu,
jak nejrychleji možno sestoupit
až do podsvětí! Nesmí to však být
ni horká ani příliš studená!

HERAKLES *přemítavě*

Nuž, kterou ti mám říci nejdříve?
Jest jedna přímá jako šňůra — chceš
se oběsit?

DIONYSOS *odmítavě, ukazuje na hrdlo*

Toť cesta příliš dusná!

HERAKLES

Tak druhá, ještě kratší, drobounká:
ta vede moždířem.

DIONYSOS

Máš na mysli
snad utlučený bolehlav?

HERAKLES

Tak jest.

DIONYSOS *otřásaje se*

Br, ta je plná zimy, studená;
hned tuhnou nohy jako rampouchy.

HERAKLES

Nuž, mám ti říci jinou, pěkně s kopce?

DIONYSOS

Můj bože, ano, já jsem špatný chodec!

HERAKLES

Tak poslyš! Do Hrnčířské čtvrti běž —

DIONYSOS *dychtivě*

A dále?

HERAKLES

Vystup na vysokou věž —

DIONYSOS

Co potom?

HERAKLES

Seskoč s věže dolů!

DIONYSOS *ukazuje na lebku*

To
bych přišel o dvě porce mozečku!
Tou cestou nechci jít!

HERAKLES

Nuže, jak?

DIONYSOS

Jak tys tam sešel!

HERAKLES

To však daleká
je plavba! Přijdeš totiž k jezeru,
a to je tuze velké, bezedné.

DIONYSOS

A jak se přes tu vodu přepravím?

HERAKLES

Má lodičku tam – *ukazuje prsty* –
takhle mrňavou
pan Charon, děda, starý námořník,
a ten tě na ní za groš převez.

DIONYSOS

Uj! Jakou moc má groš i v podsvětí!

HERAKLES

Pak užíš hady a sta netvorů,
až hrůza děsných.

DIONYSOS *chvástává*

Jen mne nelekej
a nezastrašuj! Neodvrátíš mne!

HERAKLES

A potom přijdeš k velké bažině
a proudům lejna věčně plynoucím.
Tam válejí se ti, kdo hostovi
kdy ublížili, nebo násilí
se dopustili na mladičkových dívkách,
či zbili matku, nafackovali
svým otcům, nebo křivě přísáhli.

DIONYSOS

I hrome! Tam by přece měli být
i učitelé tanců necudných!

HERAKLES

Pak ovane tě libý fléten dech
a užíš krásné světlo, jako zde,

a háje myrt a sbory blaženců,
jak žen, tak mužů, k tomu hlučný potlesk.

DIONYSOS

A kdopak jsou to?

HERAKLES

Průvod těch, kdo byli
zde zasvěceni do mysterií.

XANTHIAS *vztekle*

A já jsem oslem při tom průvodě.
Však už to déle držet nebudu!

Shodí stranou svůj ranec a posadí se na zem

HERAKLES

Ti už ti řeknou, čeho bude třeba;
ti bydlí totiž zrovna u cesty,
jež vede přímo k branám Hadovým.
Jen jdi teď ještě kousek za hřbitov —

– ukazuje na pomníky –

tam najdeš rozsedlinu, do té vlez,
tam cesta k podsvětí se začíná.
A nyní, bratře, nazdar!

DIONYSOS

Vřelý dík
a nazdar! *Herakles zajde do domu*

DIONYSOS *súbe ke Xanthiovi*

Vem si zas ty věcičky!

XANTHIAS

Co, sotva jsem to složil?

DIONYSOS *různě*

Pospěš si!

XANTHIAS

Ne, prosím, radš si najmi někoho!

DIONYSOS

A nenajdu-li?

XANTHIAS

Potom půjdu sám.

DIONYSOS

Nu dobrá. — Aj, tu nesou mrtvého!

Dva muži nesou nebožtíka ležícího na márnách; před nimi a za nimi několik zpěvdků, smuteční sbor

SMUTEČNÍ SBOR *zpívá*

V podsvětní nevlídnou říši tmy
kráčíš, ó člověče smrtelný.
Špatně ses míval, dokuds byl živ:
budiž ti Hades milostiv!

DIONYSOS

Hej, poslyš!

Mužové postaví máry, průvod se zastaví]

DIONYSOS

Nebožtíku, člověče,
chceš donést mi ty svršky do Hadu?

NEBOŽTÍK *se vzpřimí na márnách*

Jak je to velké?

DIONYSOS *ukazuje*

Tenhle raneček.

NEBOŽTÍK

Dáš dvacet grošů, když to odnesu?

DIONYSOS

Chraň bůh, toť mnoho!

NEBOŽTÍK *pohládaje se na máry, kyne nosičům a průvodu*

Hola, kupředu!

DIONYSOS

Ty bloude, počkej, snad se smluvíme!

NEBOŽTÍK

Buď vyklop dvacet grošů nebo mlč!

DIONYSOS

Dám patnáct.

NEBOŽTÍK

To bych raděj vobživnul
v ten bídněj ouděl tvorů smrtelných
Položí se na máry, nosiči a průvod jdou dále

SMUTEČNÍ SBOR *zpívá stejně*

Naděje posiluj srdce tvé,
odplata věčná tě nemine:
trápil ses bídou, zbožněs byl živ.
Budiž ti Hades milostiv!

XANTHIAS *hrozí za nebožtíkem*

Proklatý fouňa! Ten by zasloužil!

K Dionysovi

Já s tebou půjdu. *Chápe se rance*

DIONYSOS

Jak jsi šlechetný
a hodný! Pojdme k tomu převozu!
Xanthias si naloží vak a odchází

DRUHÝ OBRAZ

Pobřeží podsvětního jezera, položero s pablesky na vodě. Dionysos a Xanthias přicházejí se strany

DIONYSOS

Hle, copak je to?

XANTHIAS

Co? Nu, jezero!

DIONYSOS *vyhlíží*

Ach, ano, toť ta voda, o které nám říkal Herakles. A tam je loďka.

XANTHIAS

A tu je taky Charon, pámbuví!

Charon připlouvá na loďce s lampionem a zvoncem; kormidluje bidlem. Je to stařec divokého vzhledu s rozčuchanými vlasy a vousy. Oděn je v krátký chiton tmavé barvy; pravá půlka hrudi je odkryta

CHARON *komanduje sám sebe*

Hej rup — hej rup!

Víc vpravo! Přirazit! *Přirazí ke břehu a vystoupí*

DIONYSOS *báslivě, klaně se*

Ó Charone, buď zdrav!

XANTHIAS *stejně*

Ó Charone, buď zdrav!

OBA *stejně*

Ó Charone, buď zdrav!

CHARON *pohlédne na ně pohrdavě, aniž je uzná za hodny odpovědi. Zazvoní a mrzutě vyvolává*

Kdo jede z Trampotova, Bědova
v kraj Klidu, směrem do Kerberova
a Psinska, do údolí Zapomnění
a Bludu, ke Všem časům — nasedat!

DIONYSOS

Já jedu.

CHARON

Nastup rychle!

DIONYSOS

Ale kde
chceš s lodí přistat? Vskutku u Všech časů?

CHARON

Nu ovšem, hrome! Jenom k vůli tobě!
Tak vejdi!

DIONYSOS *vstupuje do loďky a sedá si na špicí. Volá na Xanthiu, jenž zůstal na břehu*

Sluho, sem!

CHARON

Co? Otroka
já nepovezu — leda bil-li se
snad za vlast u Arginus.

XANTHIAS *plačtivě*

Pámbuví,
já jsem byl tenkrát churav na oči!

CHARON

Tak běž tu pěkně kolem jezera!

XANTHIAS

A kde mám počkat?

CHARON

U Skal souchotin
si sedni na lavici!

DIONYSOS

Rozuměls?

XANTHIAS

Až příliš dobře! *Ochází po břehu*
Ach, já ubožák,
co jsem dnes potkal, když jsem vycházel?

CHARON *k Dionysovi*

A ty se posad k veslům!
Dionysos vstane, aby poslechl

CHARON *podzřívě*

Počkej, stůj!
Máš peníze?
Dionysos mu ukazuje váček

CHARON

Tak dobrá. *Zvoní*
Nasedat,
kdo ještě pluješ s námi, spěš si!
Na břeh se přiválí nebožtík, je velmi tlustý

NEBOŽTÍK

Hej, počkat! Vem mě s sebou, Charone!

DIONYSOS

I vida, to je náš pan nebožtík!

CHARON *si ho kriticky prohlíží*

Kdo jsi? Máš peníze?

NEBOŽTÍK *vyplivne z úst pentu*

Hle, jeden groš!

CHARON

A víc ti s sebou peněz nedali
tví drazí pozůstali?

NEBOŽTÍK

Jeden groš
mi stačí; to je podle tarifu.

CHARON

Ty budeš platit za dvě osoby.

NEBOŽTÍK

Já za dva? Copak za to můžu já,
že jsem tak tuze v hrobě nakynul?

CHARON

Dva groše vyklop, a je po řečech.
*Dionysos mezi vyjednáváním stojí na loďce a živě gestikuluje
na souhlas s Charonem; strouhá nebožtíkovi mrkvičku a cinká
okázale penězi ve váčku*

NEBOŽTÍK *k Dionysovi*

Ty, půjč mi grošik!

DIONYSOS

Co tě napadá!
Jen zůstaň pěkně na břehu! Jsem rád,
že se mnou nepluješ: ta kocábka
by jistě padla ke dnu pod tebou.

NEBOŽTÍK *vztekle*

Tak co mám dělat?

DIONYSOS

Na rozcestí běž
a nějakému nebožtíkovi
hled ukrást jeho groš!

Nebožtík se s proklínáním vzdálil

CHARON

Tak jedeme!

*Vída, že se Dionysos usadil na lávce u vesel a klidně sedí,
osopí se na něho*

Co děláš?

DIONYSOS *udiveně*

Cože dělám? U vesel
tu sedím, jaks mi před tím poručel.

CHARON

Ty břicháči, a to je všecko?

DIONYSOS *nechápnavě*

No?

CHARON

Hni rukama a napráhni je!

DIONYSOS *předpaží*

No?

CHARON

Nech šašku, chop se vesel, nohama
se opři a hned vesluj horlivě!

DIONYSOS

I stafra! Nejsem ze Salaminy
a neznám ani moře ani vesel;
jakkpak to budu umět?

CHARON

Zcela snadno
Jak jednou zabereš, hned uslyšíš
tu zaznít píseň překrásnou.

DIONYSOS

A čí?

CHARON

Žab čarozpěvných.

DIONYSOS *se chopí vesel*

Dávej tedy takt!

CHARON *vstoupiv s bidlem do ložky*

Hej — rup! Hej — rup!

*„Hej“ zvolá na posunutí vesel dopředu, „rup“ na zabrání vesly.
Do toho pak rytmicky shodně zpěv žab. V jejich skřehotání odpovídá „bre-
keke“ slabice „hej“, a „keks“ slabice „rup“; podobně první „(kva) k v a k“
= „hej“, druhé „(kva) k v a k“ = „rup“ — a tak i ve slovech písně.
Tempo zprvu volné, postupně se zrychluje.
Ve slabikách „kva-kvak“ (přizvuk na „kvak“) vyslov v mezi u a v (angl.
w) nebo o, nikoli jako čisté v.*

SBOR ŽAB *se objeví ve vodě, některé poskakují na břehu; oči jim zeleně svítí*

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak,
brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

Zplouvají:

Jezerní dítko zřidel a vod,
zapějme souzvučný chorovod,
krásný zpěv — kva kvak, kva kvak —
— zrychlují —

bakchickou píseň jásavou,
znějící z bažin dálavou,
čarovný zpěv — kva kvak, kva kvak!

DIONYSOS

Mne začíná už bolet zle
můj zadek, kvačky kvákavé!

SBOR ŽAB

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak

DIONYSOS

Vy čerta toho dbáte as!

SBOR ŽAB

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

DIONYSOS

I vzal vás, bídné kuňky, ďas!

CHARON *zvolňuje tempo*

Hej — rup! Hej — rup!

SBOR ŽAB *zrychluje*

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

DIONYSOS

Mám puchýře už na prstech,
říť zpocená chce vyrazit vzdech —

SBOR ŽAB

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

DIONYSOS

Vy dítko zpěvu milovná, ach, dost!

SBOR ŽAB *čile*

Nyní ti zapějeme pro radost
písničku švižnou, veselou tak —

DIONYSOS *vpadá hlasitě, přestává veslovat*

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!
Přijímám od vás, kuňky, ten hlas!

SBOR ŽAB *žalostně*

Brekeke kváu, brekeke kváu!
Jaký to hrozný, neladný zvuk!

DIONYSOS

Hroznější pro mne, kdybych tu puk'!

SBOR ŽAB *kurážně*

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

DIONYSOS *se tváří lhostejně*

Jenom si skuhrejte, spral to ďas!

SBOR ŽAB *zptává*

Pokud nám hrdlo postačí jen,
budeme řvát po celý den —

DIONYSOS *vpadá, křičí*

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!
Však já vám zaženu ke řvaní chuť!

ještě hlasitěji

Brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

Žaby se přikrčí ve vodě nebo padnou na zem, zachpávajíce si uši

DIONYSOS *po pauze vítězně*

Tak jsem vám přece ten kvákot zarazil!
Vesluje dále

CHARON *zatím co se loďka vzdaluje, stále tišeji*

Hej — rup! Hej — rup!
Hej — rup! Hej — rup!

Když vše zanikne a loďka zmizí, žabi sběr se nasměle zdvihá; všechny vystoupí na břeh. Zprvu jen ta ona zakváká, potom stále větší počet, až spustí nakonec všechny a z toho se dají do tance

SBOR ŽAB *zptává*

Jezerní dítko zříděl a vod,
zapějme souzvučný chorovod,
krásný zpěv — kva kvak, kva kvak! —
bakchickou píseň jásavou,
znějící z bažin dálavou,
čarovný zpěv — kva kvak, kva kvak,
brekeke keks, kva kvak, kva kvak!

DRUHÉ DĚJSTVÍ

PRVNÍ OBRAZ

Krajina u jezerního břehu; jezero není viděti. Louka vlevo vpředu, křoví, v pozadí stromy. Pološero; chvillemi temněji, chvillemi jasněji.

CHARON *za scénou*

Hej, zadrž, zadrž! Vesluj ke břehu!
Loďka neviděna přistane. Charon vyskočí na břeh a drží provaz od loďky

CHARON *k Dionysovi*

Tak vystupuj! A zaplat převozné!

DIONYSOS *vystoupí a dává mu pentz*

Na, jeden groš!

CHARON *si prohlíží pentz a dívá se chvilě na Dionysův váček*

A žádné zpropitné?

DIONYSOS

Ty chlape sprostý, sám jsem vesloval,
a mám ti dávat ještě zpropitné?
Hleď zmizet!
Charon se zaklením vstoupí na loďku a odpluje

DIONYSOS

Hej, Xanthio! Kde vězíš? Xanthio!

XANTHIAS *ze tmy*

Juch hej!

DIONYSOS

Pojď sem!

XANTHIAS *se vynoří ze tmy*

Buď vítán, pane můj!

DIONYSOS *tajemně*

Co je to tady?

XANTHIAS

Tma a bahnisko.

DIONYSOS

A viděl jsi tu někde otcovrahy
a krivopřísečníky, o nichž mluvil
můj bratříček?

XANTHIAS

A ty je nevidíš?

DIONYSOS *rozhlížeje se, ukáže do hledíště*

Bať, u všech všudy, už je vidím taky!
Nuž, co si počnem?

XANTHIAS

Bude nejlépe
jít dále. To je onen kraj, kde jsou
ty nestvůry, jak říkal.

DIONYSOS *vychloubavě*

Já mu dám!

On se jen chvástal, abych dostal strach!
Víš, jak jsem udatný, a žárlí na mne.
Vždyť není hrdopycha většího
než Herakles. Já bych si zrovna přál
se s něčím setkat, abych prodělal
kus dobrodružství, k vůli kterému
by stálo za to jít až do Hadu!

XANTHIAS *předstíraje strach*

Ach, slyším zrovna šustot nějaký!

DIONYSOS *ulekaně*

Kde, kde?

XANTHIAS *šhodolibě*

Tam vzadu!

DIONYSOS *ho strká za sebe*

Tak jdi dozadu!

XANTHIAS

Ne, je to vpředu!

DIONYSOS *se staví za něho*

Tak jdi přede mnou!

XANTHIAS *po několika krocích scénou vpravo*

Ach, bože, vidím šelmu obrovskou!

DIONYSOS *skrývá se za něho*

Jak vypadá?

XANTHIAS

Je hrozná — její vzhled
se stále mění. Byla jako vůl,
a teď je oslem — teď se změnila
zas v čarokrásnou ženu —

DIONYSOS *vyběhne z úkrytu*

Kde je, kde,
ty jeden hňupe? Hned se do ní dám!

XANTHIAS

Už není ženou — už je z ní zas pes!

DIONYSOS *schovává se za něho*

Můj bože, to je Upír!

XANTHIAS

Plamenem
mu hoří celý obličej!

DIONYSOS

Ach, kam,
ach, kam se mám teď schovat?

XANTHIAS

A kam já?

*Zděšeně pobíhají po jevišti. Dionysos se uteče do rohu jeviště u ředitel-
ské lóže Xanthias do druhého rohu ke křoví*

DIONYSOS *spíná ruce k ředitelské lóži*

Ach, řediteli, spas mě, zachraň mne,
a budeš se mnou pít — ó zachraň mne,
vždyť jsem tvůj bůh — jsem patron divadla!
Ach, řediteli, slyš!

XANTHIAS *shazuje vak*

Jsme ztraceni,
ó mocný Heraklee!

DIONYSOS

Bože můj,
buď zticha, nevolej mne, prosím tě,
a neříkej to jméno, člověče!

XANTHIAS

Tak: Dionyse!

DIONYSOS

To je ještě horší!

*Zakrývá si hlavu. Xanthias podobně na svém místě. Po malé chvíli se
rozhlíží. Scéna se rozjasňuje*

XANTHIAS

Tak pojďme dále, vše je v pořádku!

DIONYSOS *stále jsa zakryt*

Co je?

XANTHIAS *jde doprostřed scény*

Buď klidný, pane můj, pojď sem!
Je po vši hrůze — strašidlo je pryč!

DIONYSOS *stále v téže pozici*

Přisahej!

XANTHIAS

Zeus buď svědkem!

DIONYSOS

Ještě!

XANTHIAS

Zeus

buď svědkem!

DIONYSOS

Ještě!

XANTHIAS

Zeus mi svědkem buď!

DIONYSOS *se odhalt*

Ach, běda, jak jsem zbledl, uviděv
tu příšeru!

Jde bážlivě ke Xanthiovi, rozhlíží se

XANTHIAS *ukazuje do ředitelské láže*

A tamhle ředitel
zas celý zrudl strachy o tebe.

DIONYSOS *pateticky*

Ach, odkud na mne dopadla ta strast?
Ký bůh mě ničí, koho vinit mám?

XANTHIAS *posměšně*

Dóm Diův blankyt nebo nohu času!
Za scénou je slyšet zvuk píšťal. Opět se trochu zešerí

XANTHIAS

Hej!

DIONYSOS *polekaně*

Co je zase?

XANTHIAS

Neslyšíš?

DIONYSOS *ještě ulekaněji*

A co?

XANTHIAS

Dech fléten.

DIONYSOS *naslouchá, radostně*

Vskutku! Také pochodní
mě vánek ovál velmi tajemný.
Nuž, skrčme se a tiše poslouvejme!

Přikrčí se oba u křovi v koutě jeviště, kde odhodil Xanthias vak

SBOR ZASVĚCENCŮ *za scénou zpívá*

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!
Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

XANTHIAS *tiše k Dionysovi*

Aj, pane, to se zasvěcenců sbor
tu veselí, jak říkal Herakles!
Teď právě o Bakchovi zpívají.

DIONYSOS

I mně se zdá. Nuž, bude nejlépe
být zticha, abychom to zvěděli.
Rád uslyším, co o mně zpívají.

Scéna chvíli prázdná, za scénou hudba. Potom vchází na scénu z pozadí zleva sbor zasvěcenců. Nejprve ženský polo-sbor. Každá žena má v pravé ruce pochodně. Vede je ověněný kněz, t. zv. daduchos, také s pochodní. Za ženami mužský polosbor bez pochodní. Vede je náčelník sboru. Za plsně oba sbory zaujmou postavení ve střední části jeviště, ženy vlevo — směrem ke křoví —, muži od nich vpravo. Náčelník sboru uprostřed před nimi spolu s daduchem

ZENSKÝ POLOSBOR *zpívá do kroku*

Bakchu, ctěný v krajích ráje,
ty jsi slavný, mocný bůh.
Zavítej v náš luh a háje
ve ctitelů zbožný kruh!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

ZENSKÝ POLOSBOR

Skráň si opřed z myrty věnci,
bujně křepči, dováděj,
se zbožnými zasvěcenci
slav ten ladný svatý rej!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!
Zaujmou postavení

XANTHIAS *věří směrem k nejbližší ženě ze sboru*

Ó Persefono mocná, přeslavná,
jak vábně voní mi ta šunčička!

DIONYSOS

Buď zticha, chceš-li dostat aspoň kost!

Náčelník sboru ustoupí vpravo stranou; sleduje další pohyby sboru gesty a posleškem. Daduchos se postaví se vztyčenou pochodní v čelo obou sborů (zastupuje boha, o němž se zpívá), a oba dva sbory za jeho vedení tančí, propletajíce se všelijak a vyměňujíce si pochodně. Pozadí se občas osvětlí

MUŽSKÝ POLOSBOR *zpívá*

Vzhůru! Jasná hvězda svítí,
Bakchos, nočních oslav bůh,
mává pochodní, pln kvítí,
třpytnou září plane luh.

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

MUŽSKÝ POLOSBOR

Starcům nohy dovádějí,
stráslí tíhu dlouhých let.
Sviť nám, veď svou mládež k reji
na luh, kde je samý květ!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

Melodie obou strof se zrychleně opakuje, přitom sbor jen tančí; toliko hromadně vždy pronese refrén „Bakchu, ó Bakchu, juch hej“

DIONYSOS *za křovím přemáhá chuť k tanci*

I mně to škube v nohou — hned bych šel
si zakřepčit v ten zasvěcenců rej!

XANTHIAS *ho zdržuje*

Ne, nejsi Bakchos — teď jsi Herakles!

Dionysos hlasitě zavzdychá

Sbor zaujme tancem opět původní postavení. Náčelník postoupí před něj a mluví do hledíště. Rozjasní se

NÁČELNÍK SBORU

Buď posvátné ticho teď každý z vás
a odstup od našich sborů,
kdo z bájí svatých nepoznal nic
a nemá čistého srdce,
kdo neuzřel obřadů spanilých Mus
a nikdy netančil při nich,
kdo v žertech sprostých zálibu má
a tropí je nevhod a nevhod,
kdo netiší rozbroje, nesváry, hněv
a není k občanům slušný,
ba naopak, dráždí a burcuje svár,
jen z touhy po vlastním zisku,
kdo za zmatků občanských v úřadě svém
se podplácet ochotně dává,
kdo zrazuje pevnosti, vojsko i zem
a tajně podává zprávy,
kdo hanobí chrámy a oběti v nich,
kdo básníku zkracuje platy,
když z velkého pána ztropiti smích
dle zvyku si na scéně troufal —
nuž, takovým káži a káži to zas
a po třetí slavně to káži,
ať od svatých sborů se vzdálí, a hned!

K členům sboru

A vy teď začnete píseň
a slavte pak celonoční rej,
jak sluší dnešnímu svátku!

Oba sbory za dalších písní rytmicky přecházejí po jevišti

POLOSBOR ŽEN *zplodá, jsa veden da duchem*

Persefono, čistá, jasná,
tebe slavím s jásosem:
slyš mne, bohyně ty spásná,
ochraňuj nám rodnou zem!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

POLOSBOR ŽEN

Přijď, ó Demetro, ty paní
zasvěcenců, chraň svůj lid:
sboru, jenž se tobě klaní,
dopřej slavně zvítězit!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

POLOSBOR MUŽŮ *jde za nimi a zplodá*

Vzácný Bakchu, ty jsi stvořil
sladké písně, skočný rej:
zůstaň u nás, jásej, zpívej,
k bohyni nás provázej!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

Oba sbory se začínou proplétati tak, že vzniknou páry z muže a ženy

MUŽSKÝ POLOSBOR

Dej mi ruku, družko milá,
ukaž mi svých zraků třpyt!
Přivinu se k tvému nadru —
pojď a dej se políbit!

CELÝ SBOR

Bakchu, ó Bakchu, juch hej!

XANTHIAS *k Dionysovi*

I hrome, pohleď, jak se spáříli
ti svatí! Hned bych si dal taky říc'
a rejdil s nimi!

DIONYSOS *chce vyběhnouti*

A což teprv já!

XANTHIAS *ho zadržít*

Ne, ne, můj pane, ty máš jiný cíl!
Hleď raději se vyptat na cestu!

Náčelník sboru zůstal pozadu, aby uzavíral průvod, jenž se ubírá v párech směrem k háji dozadu vpravo

DIONYSOS *hopkuje k náčelníkovi a zptává theatrálně*

Ó rci, ó rci, ó rci
a rač mi zprávu dát,
kde Plutonův je hrad!
My dva jsme cizinci.

NÁČELNÍK SBORU *zptává stejně, ukazuje vpravo*

Ó slyš, ó slyš, ó slyš,
jdi přímo za nosem,
a brzy budeš v něm!
Jste zcela blízko již.

Vážně se vzdaluje za sborem, zatím co Dionysos a Xanthias za ním hloupě hledí

SBOR *odchází zptává*

Nuž, pojďme na květnatý luh,
jenž voní růžemi,
kde září sluncem jasný vzduch
a zvoní písněmi.

Tam zasvěcenci blažení
se baví tancem, hrou.
Kdo zbožně žili na zemi,
ti nikdy nezemrou.

Zajdou

DIONYSOS *probrav se z údivu, ke Xanthiovi*

Tak nalož si zas ty své věcičky!

XANTHIAS *kyselé*

Nu ovšem, zas ta stará písnička!

*Mrzutě si přehoď tyč s rancem přes rámě.
Podvočnický strážník v krátkém chitonu, s dlouhým kopím v ruce,
vyjde zprava. Napřáhne kopí proti Dionysovi, jenž právě vykročil*

STRAŽNÍK

Ni krok! Kdo jsi?

DIONYSOS *sebevědomě*

Jsem silák Herakles.

STRAŽNÍK *šermuje kopím před tělem Dionysovým a křičí*

Ty sprostý darebáku, nestydo
a lotře, pralotrase zlotřilý —

Dionysos leknutím upadne

tos ty nám tady lapil nedávno
a málem zardousil psa Kerbera,
a paks ho vyvlekl a zmizel s ním —
a já ho hlídal! Ale teď tě mám!
Teď skála styžská s lůnem jako noc
tě bude střežit, acherontský tes,
jenž roní krev, a Erinyje zlé,
ty feny, honící se řekou Nárku;
a Echidna, ta děsná, stohlavá
tě bude škubat, plíce drásati,
a obě ledviny i s vnitřnostmi
ti vyrvou zkrvavené Gorgony.
Jen počkej, ihned běžím pro soudce!

Odskočí vpravo

Dionysos pomalu vstává a ohmatává si zadnici

XANTHIAS

Co se ti stalo?

DIONYSOS

Po-a-al jsem se.
Ne, ne, mně spadlo srdce tuze dolů,
když jsem ty nadávky a hrozby slyšel.

XANTHIAS

Ty tatrmane! Tys mi hrdina!

DIONYSOS *dychtivě*

A ty ses nepolekal?

XANTHIAS *pohrdavě*

Pámbuví,
já jsem si toho ani nevšimnul.

DIONYSOS

Nuž, jsi-li ty tak velký hrdina,
buď nyní mnou! Zde vezmi kůži lva
a tento kyj, když nevíš, co je strach,
a já ti zase budu nosičem.

XANTHIAS

Sem rychle s tím — vždyť musím poslouchat.

*Odloží vak, spustí si trochu chiton, přehodí si lev kůži a vezme kyj.
Dionysos si chiton povytáhne*

XANTHIAS *honosivě*

Teď pohled na Xanthia-Herakla,
zda bude baba, strašpytel jak ty!

DIONYSOS *si ho prohlíží*

Ba, vypadáš teď jako Babinský!
A já si nyní ranec naložím.

Učini tak

Ách, to to tlačí, áchich, to to dře!

XANTHIAS *zhurta*

Nech blbých vtipů — za mnou hezky pojd!

Zleva od vody zaantvá slabě pteň a kvákor žab, zatím co odchází

DRUHÝ OBRAZ

*Prostranství před branou do podsvětního města. Nalevo strom, pod ním sedátko.
Dionysos přichází s Xanthiou zleva. Shodí ranec, klesne na sedátko a utrá si čelo*

DIONYSOS

Uf! Počkej trochu!

XANTHIAS

Jenom chutě dál!

Zde už je brána, budem u cíle.

*Z brány vyběhne půvabná dívka v prosté říze. Má se důvěrně ke
Xanthiovi, kterého pokládá za Heraklea. Dionysos vyskočí*

SLUŽKA PERSEFONINA

Ó Heraklee, drahý hrdino,
tys vskutku opět přišel? Rychle pojd!
Jak zaslechla má paní, Persefone,
žeš přišel, srdce jí hned zatlouklo,
a pekla chleba, kaše hrachové
pár hrnců vaří, vola zabila
a chystá koláče a buchtu. Pojd!

Xanthias je pln chuti, ale Dionysos ho tahá zezadu za šat a kvotí ho

XANTHIAS *rozpačitě*

Ó děkuji, jste příliš laskavé!

SLUŽKA *horlivě*

Můj bože, já tě přece nenechám
jít jinam! Vždyť ti dala usmažit
i kuřátka a plno pamlsků
ti peče, chystá vínko nejsladší!
Tak pojď už se mnou!

Táž hra mezi Xanthiou a Dionysem

XANTHIAS *odmítá*

Vřelé díky!

SLUŽKA

Ach,

tys blážínek, a já tě nepustím.

Důvěrně mu šeptá

I pištkyňi tam máme, hezounkou
jak obrázek, a párek tanečnic
je u nás —

XANTHIAS *lačně, Dionysos ho marně tahá*

Tanečnice, povídáš?

SLUŽKA *přítakává*

Ba, mladoulinké, pravá holátka!
Tak pojď už dále, už se chystá stůl
a kuchyně je vzhůru nohama!

XANTHIAS *překotně*

Tak běž a ohlas — ohlas především
těm tanečnicím, že jsem u nich hned!

Služka odkvapí do brány

XANTHIAS *velkopansky k Dionysovi*

Hej, hochu, za mnou, pones mi ten vak!

DIONYSOS

Hej, počkej! Snads to nebral doopravdy,
když jsem tě v žertu dělal Heraklem?
Snad nebudeš přec tropit hlouposti?
Jen vezmi zase ranec, Xanthio!

XANTHIAS

Co? Zamýšlíš mi zase odejmout,
cos mi dal sám?

DIONYSOS *mu odmítá kyj*

Tak rychle, už to činím.

Svlec kůži!

XANTHIAS

Bozi, svědky buďte mi,
vám při svou zůstavuji!

Soléka let kůži

DIONYSOS

Prosím tě,
nech bohy na pokoji. Smrti syn
a rab jsi — jakpak budeš Heraklem?

XANTHIAS

Nu dobrá, měj si to! Však dá-li Bůh,
ty budeš mne zas jednou potřebovat.

*Oba si upraví ústroj. Dionysos vykročí pyšně vpřed.
Z brány vyběhnou dvě hospodské*

I. HOSPODSKÁ *volá do brány*

Plathano! Plathano!
Pojď rychle sem! To je ten darebák,
co přišel do hostince nedávno
a snědl šestnáct pecnů!

II. HOSPODSKÁ

Pámbuví,

toť on!

XANTHIAS *strouhá mrkvičku*

He, he! Někomu bude zle!

I. HOSPODSKÁ *se obrací ke Xanthiovi*

A dvacet porcí kýty pečené
nám zhlta!

XANTHIAS

To si někdo odskáče!

DIONYSOS

Ty, ženo, blázníš!

I. HOSPODSKÁ

Snad si nemyslíš,
že v těchhle střevíčkách tě nepoznám
a v žluté sukničce! — A co těch ryb-
mi zhlta nakládáných — to je nic?

II. HOSPODSKÁ

A hrome, toho sýra čerstvého!
I s lískami jej hlta, darebák!

I. HOSPODSKÁ

A když jsem potom chtěla peníze,
on koukal na mne zuřivě a řval.

XANTHIAS

Tak on to umí, tak to dělá všude!

I. HOSPODSKÁ

A tasil meč, jak by se pomínil!

II. HOSPODSKÁ

Já ubohá!

I. HOSPODSKÁ

A tak nás poděsil,
že na půdu jsme obě utekly.

II. HOSPODSKÁ

A on pak uplách', sebrav ubrousky!

XANTHIAS

Tak on to umí! A co podniknete?

II. HOSPODSKÁ *k prvně*

Já půjdu pro stráž, ty jdi pro soudce!

I. HOSPODSKÁ

Hned běžím! —

K Dionysovi

Ó ty chřtáne ničemný,
jak ráda kamenem bych vytloukla
ti zuby, co mi vyžraly mé zboží!

II. HOSPODSKÁ

A já bych tě zas do propasti svrhla!

I. HOSPODSKÁ

A já bych vzala sekáček a chřtán
ti rozsekala, který zpolykal
mi tolik chlebů! Ale ty se těš!

*Obě odběhnou do brány. Rozpačitá pauza, za níž stojí
Xanthias povýšeně odvrácen od Dionysa, a ten na něho občas
zkroušeně pohlédne*

DIONYSOS *vřele*

Ať zhynu, Xanthio — ach, mám tě rád!

XANTHIAS

Já vím, kam míříš, ale škoda slov!
Už Heraklem ti nebudu.

DIONYSOS

Ne, ne
ach, neodmítej, drahý Xanthoušku!

XANTHIAS *výsměšně*

A jakpak mohu býti Heraklem,
já pouhý rab, a přitom smrti syn?

DIONYSOS

Vím, že se hněváš právem — kdybys mi
teď natlouk, věř mi, ani nehlesnu.
Však — jestli ti to ještě odejmu —
— *pateticky* —
ať zahynu sám i s ženou, dětmi,
ať bídně pojdu s celým rodem svým!

XANTHIAS

Nu dobrá, přijímám tu přísahu,
s tou podmínkou se zase převléknu.
*Oba se znovu přestrojí. Hned poté se vyhrne z brány Aiaikos,
podsvětní strážník, pochopové, obě hospodské a jiní*

AIAKOS *chytne se strážníkem Xanthiu*

Hned spoutejte mi toho zloděje,
jenž ukradl nám strážce Kerbera —

OBĚ HOSPODSKÉ

A bez groše nám vyžral hospodu!

AIAKOS *k pochopům*

Tak rychle!
Strážník se snaží spoutati Xanthiu

DIONYSOS *strouhá mrkvičku*

Heč, někomu bude zle!

XANTHIAS *se brání*

Jdi k řasu! Nechodte mi k tělu!

AIAKOS

Co,
ty vzdoruješ? Hej, na něj, biřící,
a přemozte mi toho chlapíka!

DIONYSOS *ironicky*

Není to hrozné, bítí někoho,
že trochu kradl?

XANTHIAS *zuřivě*

To je příšerné!

AIAKOS

Ba, hrozné, strašné!
Xanthias je biřící přemožen

XANTHIAS *vzdávaje se, klidně*

Ať mě vezme řas,
chci zemřít, jestli jsem kdy přišel sem
a chloupek jediný tu ukradl!

Hlasitý protest u hospodských

A budu jednat jako gentleman:
— *ukazuje na Dionysa* —

zde vezmi mého otroka a dej
ho zmučit, chceš-li mítí svědectví,
a zab ho třebaš — dám ho zadarmo!

AIAKOS

A jakpak ho mám mučit?

XANTHIAS

Jak jen chceš!
Buď na žebřík ho uvaž, nebo dří
mu kůži s těla, dej ho na skřípec
a bij ho ježkem, nebo do nosu
mu nalij octa, žhavým železem
ho pal — a zkrátka, dělej s ním, co chceš!

AIAKOS

Jsi slušný! Zmrzačím-li mučením
to chlapisko, dám za něj náhradu.

XANTHIAS *nedbale*

I nechci! Odveď ho a muč ho jen!

AIAKOS

Ne, raděj tady, aby do očí
ti svědčil! *K Dionysovi zhurta*
Ranec ihned slož
a odpovídej — ale žádnou lež!

DIONYSOS *shodí ranec*

Já slavně zapovídám každému
mě mučiti! Jsem bůh! Kdo neposlechne,
ať na sebe pak nařiká!

AIAKOS *užasle*

Co pravíš?

DIONYSOS

Jsem bůh — jsem Dionysos, Diův syn,
a to — *ukazuje na Xanthiu* —
můj sluha!

AIAKOS *ke Xanthiovi*

Slyšíš to?

XANTHIAS *lhostejně*

I bať!
Tím spíše výprasku si zaslouží:
nic neucítí, je-li vskutku bůh.

DIONYSOS *vztekle ke Xanthiovi*

I ty se za boha přec vydáváš,
a musíš dostat stejně jako já!

XANTHIAS

Toť zcela správné!
K Aiakovi Koho tedy z nás
tu spatříš dřive nařikat a řvát,
nuž, toho nepokládej za boha!

AIAKOS

Jsi, na mou duši, pravý gentleman!
Tak připravte se!
K jednomu z pochopů Dej mi karabáč —
K druhým — a vy je oba držte!

XANTHIAS

Ale jak
nás budeš oba spravedlivě bít?

AIAKOS

Toť snadné: dostanete oba dva
vždy jednu ránu.

XANTHIAS

Dobře.

Pochopové drží Dionysa a Xanthiu s tělem kupředu skloněným

AIAKOS

Udeřt Xanthiu přes zadek

Hotovo!

XANTHIAS *jako by se nic nestalo*

Dej pozor, zdali sebou jenom hnu!

AIAKOS

Už dostals ránu.

XANTHIAS

Nevím o tom nic.

AIAKOS *ukazuje na Dionysa*

Teď toho udeřím.

Udeří Dionysa; živá účast hospodských

DIONYSOS *jako by nic nechtěl*

A kdy to bude?

AIAKOS

Už padla!

DIONYSOS

Vždyť jsem ani nepšíknul!

AIAKOS

Toť divné! Zkusím zase druhého.

XANTHIAS

Tak dělej! *Aiakos udeří silněji*

XANTHIAS *se prohne*

Jé — je —

AIAKOS *vpadá*

Bolelo tě to?

XANTHIAS *se vzpamatuje*

— je — je dnes pátek nebo sobota?

AIAKOS

Toť vskutku chlapík! Teď jdu k druhému.

Udeří Dionysa; hospodské se radují

DIONYSOS *se pokrčí*

Ách — ácha —

AIAKOS

Co je?

DIONYSOS *skončí hlučným smíchem*

— cháchachachacha!

Já jsem si vzpomněl na výtečný vtip.

AIAKOS *mu hledí do tváře*

Proč tedy pláčeš?

DIONYSOS

Cítím cibuli

tu z těchhle libosmradných krčmářek.

HOSPODSKÉ

Ty darebáku, a ty voníš, vid'?

Ukazují mu na sadek

AIAKOS

A bití nedbáš?

DIONYSOS

Co mi po ranách!

AIAKOS

Tak musím jít zase k druhému.

Udeří silně Xanthiu

XANTHIAS *zařve*

Au —! *Zarazí se*

AIAKOS

Co je?

XANTHIAS *výrazně*

Autorita musí bejt!

Ukazuje na Dionysa

Teď zkus tu autoritu na něm zas!

Aiakos udeří Dionysa

DIONYSOS *vzkřikne*

Je — je — přejde náhle do zpěvu

-li pak to pravda nebo ne,

že plyne dudáček po vodě?

XANTHIAS *k Aiakovi*

To zabořelo, slyšels?

DIONYSOS

I kdepak!

XANTHIAS *k Aiakovi vztekle*

Tak nepořídíš! Tluč ho do břicha!

AIAKOS

I na mou duši!

K Dionysovi

Nastav rychle břich!

Pochopové Dionysa vzpřimí a vystrčí mu břich. Aiakos udeří

DIONYSOS *rychle stáhne břich a vzkřikne*

Aj! — aj - ta, ajta, zřím tu policajta!

Ukazuje na strážníka

AIAKOS *krouť hlavou*

Mně nelze, při Demetře, rozeznat,
kdo z vás je bůh. Nuž, pojdte do hradu!
Můj pán a Persefone, jeho choť,
vás jistě pozná — vždyť jsou taky bozi.

DIONYSOS *zkrulčeně*

Máš pravdu, přál bych si však, abys byl
ten nápad dostal, nežs mi nařezal!

Dionysos i Xanthias se bolestně ohmatávají. Pak sebere Xanthias svůj ranec. Diváci se rozestoupí. Jejich středem odcházejí Aiakos, strážník, Xanthias, Dionysos a pochopové do brány. Hospodské si ulevují hrozivými posunky

LID *k tomu zpívá do pochodu*

Jen kupředu, kupředu, napněte krok
a vstupte do podsvětní brány!
Ať pán jsi či otrok, ať přítel či sok,
soud boží zkříží ti tvé plány!
Jen dál, jen dál, jen dál!

Za posledních slov se ozve zleva žabi kvákot. Dionysos se obrátí a zahrozí tím směrem

DĚJSTVÍ TŘETÍ

Před podsůtním palácem. Vlevo u vchodu křeslo, v popředí oltář. Strážník vychází s Xanthiou v důvěrném rozhovoru z paláce

STRAŽNÍK *ke Xanthiovi*

Tvůj pán je přec jen gentleman, a Zeus tě spasil!

XANTHIAS

Jak by nebyl gentleman?
Vždyť zná jen chlast a holčičky a slast!

STRAŽNÍK

Že však tě nespráskal, když do očí
ti dokázal, žes jeho otrokem
a že ses dělal pánem!

XANTHIAS

Však by to
byl pykal!

STRAŽNÍK

To sis věru počíнал
jak otrok! To já dělám taky rád.

XANTHIAS

Že rád — ty, rád?

STRAŽNÍK *přítakává*

Jsem v nebi devátém,
když mohu pány tajně proklínat.

XANTHIAS

Což bručet hněvivě, když ze dveří
jdeš po výprasku?

STRAŽNÍK

To mě taky těší.

XANTHIAS

A do všeho se plésti?

STRAŽNÍK

Ach, jak rád!

XANTHIAS

Ó pobratime! A což naslouchat,
co páni mluví?

STRAŽNÍK

Po tom přímo blázním!

XANTHIAS

A lidem venku všecko povídat?

STRAŽNÍK

Ach, když to dělám, je mi, jako bych
se mazlil s holkou!

XANTHIAS

Bože na nebi!
Sem pravici a dej se políbit
a sám mě polib!

Objímají se. Z paláce se ozývá hluk hádky

XANTHIAS

Ale u Dia,
jenž chrání lotrů plémě, pověz mi,

STRAŽNÍK

Nu, řádných lidí — *ukazuje do hlediště* —
— je tu pořádku,
a kritici — ne, o těch ani muk!

XANTHIAS

A co se chystá Pluton učinit?

STRAŽNÍK

Hned závod ustanovil jim a soud
a zkoušku jejich umění.

XANTHIAS

A proč
se nedomáhal trůnu Sofokles?

STRAŽNÍK

Kdež ten! Když přišel, zlíbal Aischyla
a nabídl mu svoji pravici.
On chtěl mu sice postoupiti trůn,
však Sofokles chtěl zůstat v záloze.
A zvítězí-li Aischylos, chce on
se chovat klidně; ne-li, bude prý
se bít o trůn s Euripidem sám.

XANTHIAS

A dojde tedy k boji?

STRAŽNÍK *přikyvuje*

Za chvíli
se budou tady velké věci dít.
Zde budou vážit múzu na vahách —

XANTHIAS

Co, tragedii budou vážiti?

STRAŽNÍK *přisvědčuje*

— a lokty, sáhy taky vynesou
a krychle —

XANTHIAS *spráskne ruce*

Budou ji měřit na litry?

STRAŽNÍK *přisvědčuje*

— a pravítka i krokve. Euripides
prý bude tragedii zkoumati.

XANTHIAS

To ponese as těžko Aischylos!

STRAŽNÍK

Ba, stál tam sehnut, hleděl jako býk.

XANTHIAS

Kdo soudcuje?

STRAŽNÍK

To byla těžká věc,
neb shledali, že dobrých kritiků
už takřka není; Athéňané pak
se nezdáli zas Aischylovi vhod.

XANTHIAS

Měl asi za taškáře mnohé z nich.

STRAŽNÍK

Tak jest, a jiné zase za hloupé,
by posoudili žílu básnickou.
I svěřili to tvému pánovi;
ten prý je znalcem v onom umění.

XANTHIAS *spráskne ruce*

Ó bozi, takovému hlupáku?! —
Však nyní hledme zmizet, přáteli!
Když mají páni něco vážného,
buď jist, že zpravidla do odnese
náš hřbet!

Chystají se oba odejítí napravo

STRÁŽNÍK

Ha, tudy nelze! Kráčí sem
dav zasvěcenců.

XANTHIAS

Aby je spral kat,
ty svaté blázny! Rychle nalevo!

*Běží doleva. Ve vratech paláce se objeví Dionysos (bez kyje a lot kůže)
a Pluton s průvodci*

DIONYSOS *ke Xanthiovi*

Hej, hola, stůj! Kam běžíš, Xanthio?
Pojď sem!

PLUTON *k strážníkovi*

A ty se, strážce, postav sem!

*Xanthias a strážník jdou schliple ke svým pánům. Pluton se usadí na křesle;
po stranách několik průvodců, z nichž jeden drží skřínku se žhavým uhlím, druhý
nádobku s kadidlem, jiný váhy, jiný míry. Strážník si stoupne opodál trůnu*

PLUTON *k strážníkovi*

Dej pozor, aby žádný otrapa
se nepřiblížil k trůnu našemu
a zápas nerušil svým pokřikem!

*Z palácových vrat vyrazí nakašený Euripides, za ním Aischylos, hněvivě
bručící a gestikulující. Dionysos hned přistoupí k Euripidovi a konejší ho*

EURIPIDES

Ne, já se nevzdám trůnu, nech mne být;
jsem jistě lepší umělec než on.

DIONYSOS *k Aischylovi*

Co mlčíš? Vždyť ho slyšíš, Aischyle!

Aischylos pobouřeně potřásá hlavou

EURIPIDES

Ten bude nejdřív mlčet vznešeně;
tím dělal právě divy v dramatech,
a jinak nesvede nic kloudného.

Aischylos se chystá vybuchnout

DIONYSOS *k Euripidovi, hrotě gestem Aischyla*

Človíčku, nemluv tu tak zvysoka!

EURIPIDES

Vždyť já ho znám — už dávno prohlédl
jsem naskrz toho tvůrce divochů
a bezuzdného hromoslovce zbrklého!

AISCHYLOS *vybuchne*

Aj, synu zelinářské bohyně,
ty sběrateli žvástů z ulice
a tvůrce hrdin v cáry oděných
a žebrajících, ty chceš s takovou
jít na mne? Počkej, tahle slova tvá
ti přijdou draho!

DIONYSOS

Přestaň, Aischyle,

a nerozpaluj vztekem útroby!

Stoupne si mezi oba protivníky

Zatím přichází zprava sbor zasvěcenců se zhašenými pochodněmi

SBOR *zpívá, klaní se Plutonovi a rozestavuje se po stranách oltáře*

Z posvátných lesů a zelených niv
nás volá zápasu chvíle.

Mocnému vládci se pokloňme dřív,
svá místa pak zaberme čile!

DIONYSOS *ke Xanthiovi*

Hej, Xanthio, dej oheň na oltář!

Xanthias vezme od jednoho Plutonova průvodce skřítku se žhavým uhlím, položí ji na oltář a fouká do uhlí

SBOR *zpívá*

Oltář se rozzářil plamenem již,
dvé soků ve střehu stojí.
Zapalme pochodně, přistupme blíž
a žehnejme svatému boji!

Zapalují si postupně pochodně, křvoají pak jimi směrem k Aischylovi a Euripidovi; potom se rozzestaví

DIONYSOS

Xanthio, podej kadidlo —

K Euripidovi a Aischylovi a vy

se přichystejte oba k zápasu!

Postoupí všichni tři kupředu k oltáři. Xanthias vezme od Plutonova průvodce nádobu s kadidlem a přistoupí k nim

AISCHYLOS

Mám vejít v zápas s tímto mrzákem,
jenž múzu tragickou tak znesvětil?

DIONYSOS

Ó zadrž, velectěný Aischyle!

K Euripidovi

Hleď, Euripide, vypadá to tak,
jak by se měla bouřka strhnouti.

Nuž, silným-li se dosti necitíš,
rač zmizet zavčas, aby nerozbil
svým pádným hromobitím hlavu tvou
i se slavnými tragediemi!

K Aischylovi

Ty, Aischyle, však vzteku nech a dej
se zkoušeti i zkoušej zcela klidně!

Přec není slušno, aby básníci
si nadávali jako hokyně!
Ty praštíš hned jak zapálený dub!

EURIPIDES

Jsem připraven a nijak necouvám.
chci trhat jeho mluvu, hudbu, zpěv,
a chce-li tomu, dám si trhati
své tragedie všechny od něho.

DIONYSOS

A copak ty chceš dělat, Aischyle?

AISCHYLOS

Zde v podsvětí bych neměl závodit;
jeť nerovný tu mezi námi boj.

DIONYSOS

Jak to?

AISCHYLOS

Vždyť nezemřela s tělem mým
má poesie, s ním však — *ukazuje na Euripida* —
umřela,
i může jí tu k boji užívat.
Však chceš-li tomu, musím poslechnout.

DIONYSOS *ke Xanthiovi*

Nuž, kadidla mi podej, Xanthio,
a my se před zápasem o věhlas
teď pomodleme, abych rozsoudil
ten slavný boj co nejznalečtěji.

Ke sboru

Vy píseň k Musám přitom zapějte!

Zatím co sbor zpívá, hází Dionysos do ohně kadidla a potichu se modlí

SBOR zpívá

Ó Musy, vy panny svaté,
ó shlédněte na tento boj!
Teď zaplanou jazyky vzňaté
a vytryskne důvtipu zdroj.

Dva mistři slov,
dva mistři zpěvu
svá ústa si brousí
o ocel hněvu,

a završí jiskry jak blesků žár.
Ó shledněte na ně a dejte jim zdar!

DIONYSOS k oběma básníkům

I vy se pomodlete před bojem!

AISCHYLOS hážeje do ohně kadidla

Demetro, tys mé srdce kojila:
dej, ať jsem hoden mysterií tvých!
Odstoupí

DIONYSOS k Euripidovi

Vhoď kadidla i ty!

EURIPIDES odmítavě

Ó děkuji!
Já vzývám jiné bohy.

DIONYSOS

Nějaké
své soukromé a rázu nového?

EURIPIDES

Tak jest.

DIONYSOS

Nuž, modli se k těm bohům svým!

EURIPIDES vztahuje ruce

Ó blankyte, má pastvo, jazyku
jak káča mrštný, vtipe důvtipný
a chřipě bystročiché, dopřejte
mi řízně strhat verše sokovy!

SBOR zpívá a tančí

Kdo zvítězí as, kdo zvítězí as?
To zvíme, to zvíme už za krátký čas!

Teď v kolbiště vstupte
a rvete se, tupte!
Je rozlícen jazyk
a nabroušen vtíp.
Čím víc, tím líp,
čím víc, tím líp!

Ukazují na Euripida

Ten ostrý a hladoučký jazýček chová
a druhého bodne jak had.

Ukazují na Aischyla

Ten vyvrátí z kořene olbřímí slova
a do lebky bude mu práť.

Kdo zvítězí as, kdo zvítězí as?

To zvíme, to zvíme už za krátký čas!

DIONYSOS k oběma básníkům

Nuž, mluvte rychle, ale vše,
co řeknete, buď vtípné,
jen žádné mlžiny ni to,
co umí kdekdo říkat!

EURIPIDES

Sám o své vlastní osobě,
co zmohu v poesii,
chci promluvit až naposled,
Dřív dokáži zde tomu,

že kejklíř byl a podvodník
a šálil obecenstvo,
jež předtím tragik Frynichos
tak vychoval, že zblblo.
On zakuklil a posadil
vždy kohos na jeviště,
buď Achilla či Niobu,
jich tváře neukázal,
a nechal je tam dřepěti
bez jediného slůvka.

DIONYSOS *udiveně*

Máš pravdu, ani nehlesli!

EURIPIDES

A zatím proudem zpěvů
kol dokola se valil sbor,
a oni byli němí!

DIONYSOS *naivně*

Mne těšilo to mlčení
a měl jsem z něho radost —
Euripides se po něm ožene

DIONYSOS *se lekne, rychle*

— mám radost však i z plků tvých!

EURIPIDES

Nu, byl jsi notný hlupák!

XANTHIAS *jedovatě*

Ba, tento výrok platí však
i o přítomném čase!

DIONYSOS *se obrátí na něho*

Ty chlapec, mlč! Ač — *rozpačitě* —
možná — snad —
máš pravdu, Euripide,
já nevím sám. Však pověz mi,
proč on to všechno dělal?

EURIPIDES

Jen z kejklířství! Chtěl diváka
tak napínat, by seděl
a čekal, až ta osoba
se ozve. Zatím drama
mu ubíhalo.

DIONYSOS

To je kos!
A tak mě tedy klamal?
Aischylos jeví nevoli

DIONYSOS *k němu*

Co trháš sebou hněvivě?

EURIPIDES

Mé důkazy ho pálí!
A když to takhle natropil,
a drama k polovici
už došlo, tucet bůvolích
dal slov svým rekům pronést,
slov ohřivených, huňatých
a hrůzostrašných potvor,
jež neznal nikdo z diváků.

AISCHYLOS *přemáhá vztek*

Ouvé, ouvé!

DIONYSOS *k Aischylovi*

Buď zticha!

EURIPIDES

Nic zřetelného nevyřkl —

DIONYSOS *k Aischylovi*

Tak přestaň skřípat zuby!

EURIPIDES

— měl v básních samé psohady
a ptáky orlonohy
a jakés kozlojeleny
a slova krkolomná,
jimž nikdo nemoh' rozumět.

DIONYSOS

Můj bože, na mou duši,
já sám jsem jednou probděl noc
a nadarmo jsem badal,
co to je asi za ptáka
Aischyláv komoňokohout!

AISCHYLOS *vztahle k Dionysovi*

Ty nedouku, to byl znak,
jenž lodní kormu zdobil!

EURIPIDES

Cožs musel takou blbinou
své tragedie plnit?

AISCHYLOS

Ty chlape bohům protivný,
a čímpak tys je plnil?

EURIPIDES

Nu, ptáky orlonohy ne,
ní komoňokohouty!

Když já jsem převzal od tebe
naš obor, tragedii,
tak nabubřelou bombastem
a sádlem těžkých frází,
hned jsem ji hezky odtučnil
a váhy jsem jí ubral,
tu procházkou a tanečkem,
tu lehkým projimadlem,
a také štavou z tlachanin,
již jsem si zcedil z knížek,
a sólových též arií
jsem dal jí často jísti.
A nežvanil jsem nazdařbůh
a páté přes deváté:
kdo vystupoval, musel hned
svůj rod a původ hlásit,
čím měl být v kuse.

AISCHYLOS

Lépe tak,
než kdyby tvůj byl hlásil!

EURIPIDES

A počnouc hlavní osobou
mi nikdo nezahálel
v mých kusech: žena mluvila
a mluvil také otrok
a mluvil pán a dívka též
i stařena.

AISCHYLOS

A takto
jsi setřel všechny rozdíly,
jež mají dělit stavy!

EURIPIDES

Já jednal jako demokrat!

DIONYSOS

Můj milý Euripide,
tu svoji demokratičnost
nech raděj na pokoji!
Je plna králů, šlechticů
a zpupných oligarchů.

EURIPIDES *ukazuje do hlediště*

A diváky jsem naučil
moderní pravé mluvě!

AISCHYLOS *horlivě přisvědčuje*

V tom souhlasím, a protos měl
dřív puknout, nežs to proved'!

EURIPIDES

Já puknout? Teprv ode mne
se naučili myslet
a vidět, chápat, rozumět,
vše bystře prohlédati —

AISCHYLOS *mu skočí do řeči*

— a kouti pikle, strojit lest
a všelijaké léčky
a podezírat každého,
mít lásky, žárlit, vraždit:
v tom také souhlasím!

EURIPIDES

A co
jsem činil nesprávného?
Já představoval člověka,
jak žije a jak tyje,
já představoval rodinu
a lidi z masa, krve,

ne z oněch světů mátohy
jak ty, kdyžs omamoval
své posluchače rachotem
svých blesků, třesků, plesků.

PLUTON

Nuž, dosti, Euripide, dost —
ať promluví teď druhý!

SBOR *zpívá a tančí*

Hój, hój
směle v boj,
k zápasu se chutě stroj!
Tys pravý náš rek!
Však mírni svůj vztek
a plachty sviň,
jen zlehounka plyň,
až zachytíš vítr,
pak nésti se nech
a vyraz mu z hrudi
poslední dech!
Hój, hój,
směle v boj!

NÁČELNÍK SBORU *k Aischylovi*

Ty, který jsi vznešená slova jak věž
nám první z Hellénů vztyčil
a nádherně vyzdobil tragický tlach,
teď spust' své prýštící zřídlo!

AISCHYLOS

Z té setkané s ním mě pojímá hněv
a zlobou se útroby bouří,
že s ním se mám hádat; by neřekl však,
že v úzkých jsem před ním, chci mluvit.

K Euripidovi

Nuž, odpověz, pro jaké přednosti as
je básník obdivu hoden?

EURIPIDES

Když obratný jest a poučit zná
své diváky, lepšími činit
když dovede občany ze vsí a měst.

AISCHYLOS

A ty-lis tak nečinil nikdy,
však z lidí řádných a počestných vždy
jsi činíval občany horší,
co zasloužíš za to?

DIONYSOS *rychle*

Já odpovím: smrt.
A toho — *ukazuje na Euripida* —
se nemusíš tázat!

AISCHYLOS *k Dionysovi*

Jen považ, jaké jsem občany já
mu odkázal, chlapíky řádné!
Byl každý jak obr a skutečný rek,
a žádný pan - občan - vyklouz,
ni povaleč, chytrák, vymetač kors
neb ničema, jako jsou nyní:
ne, sršeli kopím a oštěpem dřív
a přilbami s chocholem bílým
a mlatem a holení, jejich pak hrud'
kryl nezdolné odvahy pancíř!

EURIPIDES *spíná ruce*

Ó hrůza, toť přespříliš!

DIONYSOS *se chytá za hlavu*

Bože, ten chlap
mě rozdrtil plazením přilbic!

XANTHIAS

Hej, hrdino Herakle, zase máš strach
a srdce ti do sukni spadlo?
Nuž, kyje se chop, tím rozbij mu leb,
a přestane plodit ty přílby!

AISCHYLOS *ke Xanthiovi*

Ty bídný cháme, ty odvahu máš
tak mluvití?

XANTHIAS

Tomu nás učil
zde Euripides!

AISCHYLOS

Ba, učil vás tak,
i řádné otroky zkazil!

DIONYSOS

Však ty si dej pozor, sic bude tvůj hřbet
hned pykat tu svobodu slova!

EURIPIDES *k Aischylovi*

Cos učinil ty, žes odchoval nám
tak zdatné a počestné muže?

Aischylos odmítavě mlčí

DIONYSOS

Nu, Aischyle, mluv a nebuď tak hrd
a nejednej svévolně v zlosti!

AISCHYLOS

Já vytvořil kus, jenž bojů je pln:
svých „Sedmero hrdinů u Théb“!
A kdekterý muž tu truchlohru zřel,
hned hrdinou zatoužil býti.

Pak dával jsem „Peršany“, slavnou tu hru,
a vštípil jsem občanům touhu
vždy nad vojsky nepřátel zvítězit, tím,
že vítězství Reků jsem slavil.
Nuž, takové látky si básník má brát!
Jen pohlédni do dávných časů:
ti nejlepší pěvci se snažili vždy
být k užítku výtvořů svých.
Však nepředváděl jsem nikdy, ví bůh,
já nevěstky, jako je Faidra,
a nikdo by neřekl, že bych kdy já
byl ženu, jež miluje, zbasnil.

EURIPIDES

Ba, ze vděků lásky neznáš ni zbla!

AISCHYLOS

A také si nepřeji znáti!
Však na tobě, jakož i na všem, co tvé,
tak přemnoho Venuše lpělo,
žeš byl jí uvržen v záhubu sám!

DIONYSOS *k Euripidovi*

I namoutě — checheche — jářku,
cos básnil o jiných ženách, to sám
jsi u svých ženušek poznal!

EURIPIDES *k Aischylovi*

Ty bídáku, jakpak má Faidra či kdo
být na škodu občanstvu mohla?

AISCHYLOS

Ty manželky občanů, počestné dřív,
jsi naučil milovat hříšně
a unikat nevěry následkům zlým
a hanbě smýčkou či jedem.

EURIPIDES

Ta pověst o Faidře byla přec dřív.
Či já jsem ji teprve zbasnil?

AISCHYLOS

Ba, byla, však takovou neřest a hřích
má básník raději skrývat,
ne na scénu nosit a v divadle hrát!
Jeť básník učitel ctnosti!
Než jakoupak neřest jsi nezbásnil ty?
Tys uvedl na scénu kuplířek houf
a macechy, vášní jež k pastorkům žhnou,
a ženy, jež k porodu volí si chrám,
a sestry, jež bratrům léhají v klín,
a jiné zas ženy, jež říkají: „Ach,
zda žítí anebo nežít?“

XANTHIAS *se chytá za štíh*

Ne, ne, jen žádný nežít — ten moc bolí!
Raději žid, a hodně prachatý!

PLUTON

Nuž, dále — Euripide, zkoušej dál!

NÁČELNÍK SBORU *k oběma básníkům*

Nebojte se, muži slavní,
že by vzácné diváctvo
zcela neporozumělo
vaším jemným rozborům.
Jsou to hlavy znamenité,
praví znalci básnictví,
na rvačky pak literární
už si dávno uvykli.
Proto buďte ujištěni,
že vás dobře pochopí

a z té vaší slavné vojny
budou mít radost jen!

Dionysos dá pokyn Euripidovi

EURIPIDES *k Aischylovi a Dionysovi*

Teď ke tvým prologům se obrátím,
bych zkoušel tragedie první část,
jak skládal ji ten zvláštní výtečník.

DIONYSOS

A které budeš zkoušet?

EURIPIDES

Přečetné.

A nejdřív říkej prolog z Oresteie!

DIONYSOS

Buď každý zticha! Mluv již, Aischyle!

AISCHYLOS *deklamuje*

„Ó podzemský ty Herme, pomoci
a záštitou mi buď, když v tuto zem
se navracím a do ní přicházím“.

Euripides ho gestem přeruší

DIONYSOS

Máš nějakou výtku?

EURIPIDES

Ovšem, přes tucet.

DIONYSOS

Vždyť to jsou toliko tři veršiky!

EURIPIDES

A v každém chybil aspoň dvacetkrát.

Aischylos jevti nevoli

DIONYSOS

Slyš, co ti radím, Aischyle, a mlč,
sic přidělá ti ještě více chyb!

AISCHYLOS

Já jemu mlčet?

DIONYSOS

Raděj poslechni!

EURIPIDES

Ten chybje, jak ústa otevře!

AISCHYLOS

A v čem jsem chybil?

EURIPIDES

Praviš „pomoci
a záštitou mi buď“. Hle, jednu věc
tu řekl dvakrát mistr Aischylos.
A dále praviš, že se Orestes
v zem navrací a do ní přichází.
Ó toho tlachu! Opět jednu věc
tu řekl dvakrát mistr Aischylos!
Jeť pomoc totěž přec co záštita,
a kdo se navrací, ten přichází.
A mohl bych ti ještě vytknout chyb
jak máku, raději však pomlčím.

XANTHIAS *jedovatě*

Tak jest: když nevíme, tak mlčíme.

Euripides se po něm rozcěne, Dionysos ho zadrží

DIONYSOS

Nech být — on řekl, co mne napadlo,
a měl bys tedy pokárati mne.

AI SCHYLOS *k Euripidovi*

A jakpak skládáš ty své prology?

EURIPIDES

Jen zkoumej, jsem ti k službám. Řeknu-li
co dvakrát v nich, smíš naplít přede mnou.

AI SCHYLOS

Nač bych ti zkoumal každé slovíčko?
Já ukáži, jak hloupě začínáš
své prology, jak jednotvárný jsi
a plytký. K tomu s boží pomocí
mi stačí jeden jediný jen džbán.
Tím džbánem zničím ti tvé prology.

EURIPIDES

Co, džbánem?

AI SCHYLOS

Ano, džbánem jediným.

Ty tak je robíš, že je složeno
v nich všechno po pořádku: tuhle vak,
tam kožich zas, a nakonec pak džbán.

DIONYSOS *k Euripidovi*

Tak deklamuj nám už své prology!

EURIPIDES

„Když Aigyptos, jak známá báje zní,
se s padesáti syny připravil
a s lodí přistal v Argu —“

AI SCHYLOS *vpadá*

Rozbil džbán.

EURIPIDES *překvapeně*

Co je s tím džbánem? Aby jej spral kat!

DIONYSOS

Vem jiný prolog, já se podívám.

EURIPIDES *deklamuje*

„Hle, Bakchos, který thyrsem ozdoben
a srnčí koží, v záři pochodní
se vznáší, sbor svůj veda —“

AI SCHYLOS *vpadá*

Rozbil džbán.

Sbor se přidává k tomu refrénu

DIONYSOS

Ó běda, zas nás udeřil ten džbán!

EURIPIDES

Co na tom! K tomuto však prologu
nebude moci džbán svůj přivést.

Deklamuje

„Ach, není muže ve všem šťastného!
Ten, urozený, na statky je chud,
a jiný, rodem nízký —“

AI SCHYLOS *a sbor na jeho znamení*

Rozbil džbán.

DIONYSOS

Ty, Euripide!

EURIPIDES

.Co je?

DIONYSOS

Plachty sviň,
než bude z toho džbánu fučet zle!

EURIPIDES

Ach, z toho já si pranic nedělám;
ten džbán mu sám teď z ruky vyrazím!

DIONYSOS

Nuž, deklamuj — však pozor na ten džbán!

EURIPIDES *deklamuje*

„Kdys dávno Kadmos, Agenorův syn,
opustiv město Sidon —“

AISCHYLOS *táž hra*

Rozbil džbán.

DIONYSOS *k Euripidovi*

Hej, milý brachu, odkup mu ten džbán,
sic rozbije nám všechny prology!

EURIPIDES

Já — koupit od něho ten džbán? Ne, ne!
Mám ještě mnoho jiných prologů,
k nimž jistě nepřivěsí ten svůj džbán.

Deklamuje

„Král Oineus ve své zemi —“

AISCHYLOS *táž hra se sborem*

Rozbil džbán.

EURIPIDES *vztekle*

Dřív nech mě odříkati celý verš!

Aischylos mu milostivě pokyne

EURIPIDES *deklamuje*

„Král Oineus ve své zemi úrodu
kdys přebohatou sebral, přinášel
pak bohům oběti —“

AISCHYLOS *táž hra*

A rozbil džbán.

DIONYSOS *k Euripidovi*

Ach, živ mě! Rostet na tvých prolozích
ten džbán jak ječná zrna na očích!

PLUTON

Nuž, nyní věnuj písním pozornost!

EURIPIDES *překotně*

Ba, on je špatný písní skladatel,
jak dokáži; vždyť skládá stále totéž!
Ach, jaké roztodivné skladby! Já
mu všechny písně v jednu seberu.

Stoupne si nadutě a parodisticky zpívá. Tato píseň musí mít vážnou notu a znít paseticky ve starém slohu operním nebo podle „tahavých“ písní. Zvuky „carára bum“ napodobují výplň pauz — lze užítí trubky —; na „bum“ udeřít silně na buben, při čemž sebou všichni, zvláště Dionysos, Aischylos a Xanthias, trhnou. Nápěv má jen dvě hudební věty, ty se opakují. Xanthias nebo celý sbor může převzít refrén, ba i melodii

EURIPIDES *zpívá*

Slyš, Achille, tu lidosmrtnou vřavu —
carára bum! —
my přejeme ti libozpěvnou slávu —
carára bum!

DIONYSOS

To jsou dvě rány, Aischyle!

EURIPIDES *zpívá*

Ó Atreovče, vidíš onu krávu —
carára bum!

DIONYSOS

Ha, třetí rána, Aischyle!

EURIPIDES *zpívá*

Jsi krásný, bože, ve svém zlatohávu —
carára bum!

DIONYSOS

A čtvrtá, cítíš, Aischyle?

EURIPIDES zpívá, zrychluje

A panna před ním pochýlila hlavu —
carára bum!
Muž skácel se a krví zbrotil trávu —
carára bum!

DIONYSOS *ohmatá dveje si bedra; taktéž Xanthias*

Ó Die králi, jaká spousta ran!
Já musím jítí ihned na masáž:
mám od ran oteklé už ledviny!
Dělá, jako by chtěl odejítí

EURIPIDES *ho zadrží*

Dřív druhou písni sazbu poslechni
dle melodií k lyře složených!

DIONYSOS

Tak dělej rychle, ale bez těch ran!

EURIPIDES *se tváří, jako by držel lyru a brnkal na ni. Melodie
opět starého stylu, ale trochu rušnější. Zpívá*

Atreovci, řečtí juni,
mocné na dvou stolcích trůní —
mrnky brnky mrnky brnk!
Sfingu poslal, psici dívou,
křivou, lživou, uhrančivou —
mrnky brnky mrnky brnk!
Refrén opět převezme sbor za rytmických pohybů

EURIPIDES *pokračuje*

S oštěpem a mstivou rukou,
opeřenci křídla tlukou —
mrnky brnky mrnky brnk!
Za kořist je fenám hodí,
které po oblacích chodí —
mrnky brnky mrnky brnk!

DIONYSOS *k Aischylovi*

Co je to mrnky brnky? Kdes to vzal?
A kdes ty libé písně nasbíral?

AISCHYLOS

Já spojil krásu s krásou v písniích svých
a jednal jsem jak pravý umělec,
jenž nechtěl jiným melodie krást.
Však tenhle bídák — *ukazuje na Eurípida* —
krade nápěvy,

kde může: od nevěstek, z funusů
i tanců, od divochů z Asie
a od nemravů. Uvidíš to hned.
Hej, podej mi sem někdo lyru! Ne,
nač třeba k tomu lyry? On má rád
přec kastaněty! Hola, babo, sem,
pojď sem, ó Muso Euripidova!

*Z dveří paláce vystoupí baba vystrojená jako strašák. Má
rozbitý hrnec a dřevěnou paličku*

DIONYSOS *si ji prohlíží*

Hm, tahle Musa sotva hrávala
kdy po lesbicku, sotva, povídám!

XANTHIAS

A jak to myslíš?

DIONYSOS

Jak to povídám.

*Následující píseň v moderním stylu, jazz; bez response. Baba
přitom klepe paličkou na hrnec*

AISCHYLOS *zpívá pitvoře se*

Lednáčci modří a zelení,
mořskými vlnami zrosení,
létáte, žvatláte nad vodou —
hou — hou — krávy jdou —

pavouci, ukrytí v koutečku
nohami ze svého zadečku
umělé předivo potají
sou - sou - soukají;
delfin však není marabu,
tančí kol blankytných korábů,
útěšná réva se po kmeni pne,
dítě, ach, dítě, obejmi mne!

K Dionysovi

Zdaž poznáváš tu notu?

DIONYSOS

Poznávám.

AISCHYLOS *k Euripidovi*

Nuž, takové jsou zpěvy sborů tvých.
Teď zkusíme tvé písně sólové.

Rušná moderní arie v jednom tahu za doprovodu baby

Černožraká temná noci,
jaký to strašný mi posíláš sen!
Nemohu hrůzu, ach, nemohu zmoci.
Kež je už den, kež je už den!
Byla to příšerná mátoha,
obrovitého těla, ach, těla,
ohromné spáry na rukou
a vraždu, ve zraku vraždu měla!

Ó služky, ó družky,
rozsvěťte svíce,
přineste vláhy
do konvice,
ohřejte vodu,
bych spláchlá ten sen,
než bude den, než bude den!

Ách, ách, jak hrozná to zvěst!
Kde jest, kde jest, kde jest
můj kokoko-kohoutek drahý?

Ukraden! ukraden!

Splnil se, splnil ten strašný sen!
A já jsem do noci seděla,
vřetenem vrvrvr - vrtěla.
Ale ten drahý zpěvavý pták
uletěl, uletěl do oblak,
slzy a žal, ach, slzy a žal
mi zanechal, mi zanechal!
Chopte se luků, prosidte dům,
vznete se na křídlech k nebesům,
ohaře vyšlete po stopách,
ách — ach — ách —
jé — je — já,
chyťte zloděje!

DIONYSOS *otřásaje se*

Br, přestaň už!

AISCHYLOS

Mám toho sám už dost!

Baba zmizí v paláci.

AISCHYLOS

A nyní ho chci k váze dovésti:
ta naši poesii posoudí
a vyzkouší nám tíhu našich slov.

DIONYSOS

Tak pojďte, když už musím udělat
i to, co dělá kramář se sýrem,
a odvažovat básnický váš kumšt!

Z průvodu Plutonova předstoupí muž se starými visacími kupeckými vahami, řádně velkými. Jsou upraveny tak, že je jazýček skryt v držadle a miska, na kterou mluví Aischylos, je zatěžkána, takže klesne, pustí-li se jazýček. Po zvážení muž vždycky misky otřepe

DIONYSOS *k němu*

Pojď sem a nastav váhy oběma!

K oběma básníkům

Vy každý k jedné misce přistupte,
a položíte na ni jeden verš.

Já zakukám, ty — *k muži* —

pustiš jazýček,

a uvidíme, jak to dopadne.

Aischylos a Euripides přistoupí k vahám

Nuž, říkejte své verše na váhu!

EURIPIDES *deklamuje do misky*

„Kéž neprolétla nikdy Argo úžinou!“

AISCHYLOS *podobně*

„Ó řeko Sperchejská, kde skot se prohání!“

DIONYSOS

Kuku!

Muž pustí jazýček, sklesne miska Aischylova

DIONYSOS *ukazuje na Aischyla*

Hle, jeho miska hluboko
se nachýlila!

EURIPIDES

Čím to asi je?

DIONYSOS

On užil k tomu řeky, namočil
jí verš jak vlnu vodou, mimoto
i stáda skotu přidal, kdežto ty
jsi létavé jen slovo položil.

EURIPIDES

Říkejme ještě něco!

AISCHYLOS

Velmi rád.

EURIPIDES *deklamuje*

„Jeť láska smrtelníkům blahem největším.“

AISCHYLOS *podobně*

„Smrt jediná je z bohů k darům lhostejná.“

Hra s vahami se opakuje

DIONYSOS

Kuku! — Zas váží více jeho verš!

On položil tam smrt, zlo nejtěžší.

EURIPIDES

Já zase lásku, nejkrásnější věc!

DIONYSOS

Ach, láska — to je tuze lehké zboží.

Teď snaž se najít něco těžkého,

co táhne, velkého a mocného!

EURIPIDES *v rozpacích přemýšlí*

Kde jenom vzít co takového, kde?

Rozpomene se a deklamuje pyšně

„Kyj, těžký kovem, chopil pádnou pravici.“

AISCHYLOS *deklamuje*

„Vůz přes vůz, přes mrtvolu mrtvola.“

Hra s vahami

DIONYSOS *k Euripidovi*

Už zas tě dostal!

EURIPIDES

Kterak?

DIONYSOS

Na misku
dva vozy vložil a dvě mrtvoly;
sto nosičů tou tíhou nepohne!

AISCHYLOS

Ať už mi nezávodí na váze
verš proti verši, ať tam vleze sám
i s manželkou a celou rodinou,
ať si tam vezme celou knihovnu,
a já pak řeknu jen dva verše své:
hned uvidíme, kdo z nás váží víc!

DIONYSOS *bere oba pod paždí*

Ó drazí muži, nechme hloupostí,
těch vah i měř, a slyšte, co vám pravím!
Pokynem odesílá muže s vahami pryč
Cítím v tobě – *ukazuje na Euripida* –
muže vskutku moudrého,
však z tebe cítím radost, Aischyle;
a nikoho si něchci pohněvat.

XANTHIAS

Checheche — ty jsi vskutku mazaný!

PLUTON

Tak nevykonáš, proč jsi přišel sem!

DIONYSOS

A rozhodnu-li?

PLUTON

Toho, kterému
dáš cenu, vezmeš s sebou nahoru,
sic byl bys sestoupil sem nadarmo.

DIONYSOS *nativě*

I zaplať Pámbu za tu radu tvou!

K Euripidovi a Aischylovi

Tak poslyšte! Já jsem si totiž přišel
sem dolů pro básníka.

EURIPIDES

K čemu to?

DIONYSOS

By naše obec byla spasena
a mohla se zas těšit divadlem.

XANTHIAS

Tys přísáhl, že odtud nahoru
si vezmeš Euripida!

DIONYSOS *ke Xanthiovi*

Hubu drž!

K básníkům

Kdo z vás by tedy radu prospěšnou
dal obci, toho si chci odvésti.
Nuž, nejprve mi řekni každý z vás,
co soudí o Alkibiadovi,
jenž by se rád zas vrátil z vyhnanství
a zmocnil u nás vlády. Neštěstí
má obec s dětmi, které zrodila!

EURIPIDES

Co soudí o něm obec?

DIONYSOS

Touží po něm,
a ať ho nemá v lásce, chtěla by
ho mít. Nuže, co vy o tom soudíte?

EURIPIDES *pateticky*

Já nenávidím muže, který se
chce ve své vlasti samovládcem stát;
jeť samovláda pro Athény zkázou!

DIONYSOS

I bravo! *K Aischylovi*

A co soudíš o něm ty?

AISCHYLOS *deklamuje*

Lvi štěně nikdy v obci nechovej;
však vychoval-lis, hled' mu vyhovět!

DIONYSOS *rozpačitě*

Ach, pomoz Pámbu, jak mám rozhodnout?
Ten mluvil krásně, onen jasně zas.
Však povězte mi ještě oba dva,
zda víte, co by obec spasilo?

EURIPIDES *horlivě*

Já vím a chci to říci.

DIONYSOS

Nuže mluv!

EURIPIDES *pateticky*

Co nevěrno teď, mějme za věrné
a věrné za nevěrné!

DIONYSOS *kroutí hlavou*

Nechápu,
co míníš. Promluv méně učeně,
však zato zřetelněji!

EURIPIDES

Nuže slyš!
Těm občanům, jimž nyní věříme,
už nevěřme, a kým teď zhrdáme,
ty berme k vládě — snad se spasíme.
Neb byli-li jsme s těmi nešťastní,
snad můžem k spáse jednat opačně.

DIONYSOS

Ty chytrá hlavo, v té je rozumu!
K Aischylovi
Co řekneš ty?

AISCHYLOS

Dřív pověz: jakých mužů
teď obec užívá? Zdaž řádných?

DIONYSOS

Kdež!

Ty nenávidí zle!

AISCHYLOS

A z ničemných
se tedy těší?

DIONYSOS

Ne, ne, užívá
jich proto, že je k tomu nucena.

AISCHYLOS

Jak možno spasit obec takovou,
jíž ani plášť ni bunda nesluší?
Dionysos stojí, přemítá, kroutí hlavou

PLUTON

Již rozhodni!

DIONYSOS

Nuž, tak vás rozsoudím:
já zvolím toho, komu srdce přeje.

EURIPIDES

Buď bohů pamětliv!

XANTHIAS

Tys přísáhl
vzít Euripida!

EURIPIDES

Zvol si přítele!

DIONYSOS *theatrálně*

Jen jazyk přísáh'! — Volím Aischyla!

EURIPIDES

Ty tvore bídný, cos to učinil?

DIONYSOS

Zde Aischylovi přiřkl vítězství;
proč ne — což nesmím?

EURIPIDES *vztekle*

Zločin spáchal jsi
a troufáš se mi dívat do očí?

DIONYSOS

Co, zločin? Diváctvo je spokojeno!

EURIPIDES *pláčtivě*

Což mě tu necháš, chlape, mrtvého?

DIONYSOS *ironicky paroduje*

Kdož ví, kdož ví, zda život není smrt
a strasti slasti, spánek župánek?

PLUTON

Hej, stráží, odved Euripida pryč,
ať žije stranou dvora našeho!

Strážník odvádí zadržeho Euripida

A ty pojď, Dionyse, dovnitř!

DIONYSOS

Pojď!

PLUTON

Než odplujete, rád bych nabídl
vám něco k snědku.

XANTHIAS

To je přece řeč!

DIONYSOS

A já se také hněvat nebudu.

Odcházejí všichni do paláce; na scéně zůstane toliko sbor zasvětců. Pomalu se smráká

NÁČELNÍK SBORU

Vítězství! Teď zakřepčeme
ke cti bohů, ke cti Musy,
zatančeme Aischylovi
krásný tanec oslavný!

Sbor zasvětců tančí za zvuku hudby, provázejí svůj tanec dupáním a výskokem. Mezi tancem se objeví ve vratech paláce Xanthias, drže v jedné ruce pohár, druhou objímaje dívku. Chvilí se pohybují rytmicky podle tance, pak zmizí v paláci. Potom, když tanec ustal, vychází z paláce Pluton s několika průvodci, Dionysos s koží a kyjem a Aischylos

PLUTON

Buď, Aischyle, šťasten a ve zdraví jdi
a spravuj dobrými radami stát
a kárej ty ztřeštěnce, kterých je dost
tam nahoře!

Pokyne muži z průvodu, jenž nese jmenované věci

Provazy, dýky a jed
si vezmi s sebou a nabídni je
všem úplatkářům a ničemům zlým,
ať zdárně jich užijí, opustí zem
a pospíší sem, sic pošlu si k vám
a všechny je zprovodím pod zem!

AISCHYLOS

Tak učiním. Ty však Sofoklu dej
mé křeslo hlídati, aby mi trůn
byl zachován, kdybych kdy opustil zem
a vrátil se k vám! Vždyť věhlasem svým
je druhý Sofokles po mně.

DIONYSOS *se rozhlíží*

Xanthio! Xanthio!

Xanthias se objeví ve vratech paláce s plnými ústy a utráá si je; za ním se skrývá dívka

DIONYSOS *ukazuje a věci dané Plutonem*

Ty věci zde vem všechny do ranec,
a půjdem domů!

Xanthias zoufale polyká

DIONYSOS

Rychle!

Xanthias vytáhne z vrat ranec a jde pomalu kupředu

XANTHIAS

Achich, ach!

Jak by tu bylo krásně v podsvětí!

Ohlíží se po dlovoce, pateticky

Být či nebýt? — Ó zlatý Euripide,
kde jsi, kde jsi?

DIONYSOS

Nech žvástů, ranec slož!

Xanthias složí vak, projevuje nevoli nad jeho objemem. Dionysos a Aischylos jsou přichystáni k odchodu

PLUTON *ke sboru*

Vy povznete svatých pochodní zář
a posvíte básníku, provodte jej
jeho vlastními zpěvy a tanci!

Dionysos vykročí k odchodu vpravo, za ním Aischylos a Xanthias. Vtom se ozve s té strany tlumeně žabi zpěv. Dionysos se zarazí

DIONYSOS *chytá se za hlavu*

Ó Die, žáby, žáby! Zprudka

Aischyle,

až poplujem, ty musíš veslovat!

NÁČELNÍK SBORU *pouštíje Dionysa a jeho průvod kupředu*

Bohové, žehňte básníku svému,
který jde z podsvětí na věky žít!
Bohové, žehňte národu mému,
chraňte ho války a přejte mu klid!
Od béd a útrap zprostte náš stát,
vítězství slavné račte nám dát.

Kromě skupiny Plutonovy odcházejí za zpěvu a jásotu všichni vpravo